

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma

2025–2028,
päivitys vuodelle 2025

1. JOHDANTO	5
2. YLEINEN OSA	6
2.1 Toiminta-alue	6
2.2 Valvonnan voimavarat ja tehtävät	6
2.3 Valvontakohteet	9
2.3.1 Riskinarviointi ja tarkastusten kohdentaminen	10
2.3.2 Tarkastukset, pakkokeinot ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	11
2.3.3 Valvontakohteiden tarkastustiheydet	13
2.3.4 Näytteenottosuunnitelma	13
2.3.5 Lausunnot	13
2.4 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	13
2.5 Pätevyyden varmistaminen, koulutus ja perehdytys	14
2.6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä	15
2.7 Viestintä	15
2.8 Valvonnan maksullisuus	16
2.9 Viranomaistehtävien delegoinnit	17
2.10 Asiakaspalautte ja toiminnan kehittäminen	18
2.11 Toiminta häiriötilanteissa	18
2.11.1 Epidemioiden selvittäminen	19
2.12 Valvontasuunnitelman hyväksyminen	20
2.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	20
2.14 Raportointi	21
3. ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIVALVONTA	21
3.1 Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO)	21
3.2 Kunnan valvontasuunnitelma	22
3.3 Voimavarat	22
3.3.1 Henkilöressit, vastualueet ja työnjako	22
3.3.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	24
3.4 Tietojärjestelmät	24
3.5 Viestintä	25
3.6 Maksut	26
3.7 Valvonnan toimeenpano	26
3.8 Eläinten terveyden valvonta	28
3.8.1 Eläintautivalmius	28
3.8.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset sekä eläintaudeista ilmoittaminen	28
3.8.3 Zoonosivalvonta ja vapaaehtoinen terveysvalvonta	29
3.8.4 Vesiviljelylaitosten valvonta	30
3.8.5 Keinollisen lisääntymisen valvonta ja muu eläintautivalvonta	30
3.8.6 Eläintauteja tutkivat laboratoriot	30
3.9 Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta	31
3.10 Eläinten lääkitsemisen valvonta	31
3.11 Sisämarkkinasiirrot, vienti ja tuonti	32
3.11.1 Sisämarkkinasiirrot	32
3.11.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin	33
3.11.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	34
3.12 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	34
3.12.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	34
3.12.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	36

3.13	Eläimistä saatavat sivutuotteet	36
3.13.1	Sivutuotelaitokset ja sivutuotteita käyttävät toimijat	37
3.13.2	Sivutuotteiden hautaaminen	37
3.14	Ehdollisuuden valvonta (entiset täydentävät ehdot)	38
3.15	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	39
3.15.1	Peruseläinlääkäripalvelut.....	39
3.15.2	Tuotantoeläinten terveydenhuolto	41
3.15.3	Kiireellinen eläinlääkäriapu	43
3.15.4	Saatavuus- ja laatutavoitteet	44
3.15.5	Toimitilat ja välineresurssit.....	46
3.15.6	Ostopalvelut.....	47
3.15.7	Laboratoriopalvelut.....	47
3.15.8	Perustason ylittävät palvelut.....	47
3.16	Seuranta, arviointi ja raportointi	48
3.16.1	Kunnan suunnitelma	48
3.16.2	Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi.....	48
3.16.3	Muu raportointi.....	48
3.17	Painopistealueet 2025.....	49
4.	ELINTARVIKEVALVONTA.....	50
4.1	Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja suunnittelu	50
4.2	Valvontakohteet.....	51
4.3	Valvonnan riskiperusteisuus ja kohteiden tarkastustiheys	51
4.4	Valvonnan toimeenpano.....	52
4.4.1	Valvontakohteiden ilmoittaminen, rekisteröinti ja hyväksyminen	52
4.4.2	Tarkastukset ja niiden sisältö	54
4.4.3	Hallinnollisten pakkokeinojen käyttö	55
4.4.4	Näytteenotto.....	56
4.4.5	Valvonnan painopisteet ja projektit vuodelle 2025	57
5.	TERVEYDENSUOJELUVALVONTA.....	57
5.1	Johdanto.....	57
5.2	Valvontakohteiden ilmoitus- ja hyväksymismenettely.....	58
5.3	Suunnitelmallisen valvonnan kohteet	59
5.4	Muu kuin suunnitelmallinen valvonta.....	60
5.5	Tarkastuksen sisältö.....	61
5.6	Tarkastustiheydet ja tarkastusaika	62
5.7	Neuvonta ja ohjaus, kehotukset ja pakkokeinojen käyttö	63
5.8	Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen.....	64
5.8.1	Suunnitelmallinen näytteenotto.....	64
5.8.2	Muu näytteenotto ja mittaukset	64
5.9	Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet.....	65
6.	TUPAKKA- JA NIKOTIINIVALMISTEIDEN VALVONTA	67
6.1	Johdanto.....	67
6.2	Tupakkalain valvonnan tavoitteet.....	68
6.3	Tupakkalain valvonnan sisältö.....	68
6.3.1	Lupamenettely.....	68
6.3.2	Tupakointikiellon määrääminen asuntoyhteisöön	69
6.3.3	Tupakkalain mukaiset tarkastukset	69

6.3.4	Muut valvontatoimet.....	70
6.3.5	Kiellot, määräykset ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen.....	70
6.4	Valvontakohteet.....	71
6.5	Valvonnan painopisteet.....	71
6.6	Nikotiinivalmisteiden valvonta.....	73

LIITTEET

- 1 Eläinlääkintähuollon suunnitelmallinen valvonta vuodelle 2025
- 1 A Eläinten terveys- ja hyvinvointivalvontasuunnitelma EHO:n resurssikartoitus 2025
- 2 Elintarvikelain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2025
- 3 Terveystieteiden lain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2025
- 4 Tupakka- ja nikotiinivalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2025

1. JOHDANTO

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat Ylivieskan ja Nivalan kaupungit sekä Alavieskan ja Sievin kunnat. Ympäristöterveydenhuollon tehtävät on järjestetty yhteistoiminta-alueesta annetun lain (410/2009) mukaisesti. Vastuukuntana toimii Ylivieska. Vuosi 2025 on yhteistoiminta-alueen kolmas toimintavuosi.

Ympäristöterveydenhuollon palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta solmitun yhteistoimintasopimuksen tavoitteena on ympäristöterveydenhuollon tehtävien tehostaminen ja tehtävien hoidon turvaaminen. Tavoitteena on lainsäädännön vaatimusten mukainen suunnitelmallinen, säännöllinen, laadukas, terveyshaittoja ja -vaaroja ehkäisevä, valtakunnallisiin valvontaohjelmiin perustuva tehtävien hoito. Tarkoituksena on turvata ympäristöterveydenhuollon palvelujen saatavuus ja toiminta yhteistoiminta-alueella siten, että toiminta on tehokasta, taloudellista, tasapuolista ja avointa.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma, valvontaa ohjaavien keskusvirastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat sekä paikalliset tarpeet ja riskiperusteisuus. Valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain. Valvontasuunnitelman vuodelle 2025 hyväksyy ympäristöterveyslautakunta ja se toimitetaan tiedoksi Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen monivuotinen valtakunnallinen valvontasuunnitelma kattaa vuodet 2025–2028. Valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teemaa edistetään toteuttamalla yhteisen valvontaohjelman tavoitteita tietoperusteisesta valvonnasta, osaamisesta ja varautumisesta. Painopisteet tavoitteiden toteuttamiseksi on kirjattu toimialakohtaisiin valvontaohjelmiin.

Valvontaohjelmakauden aikana on tarkoitus toteuttaa valtion aluehallinnon uudistus, mikä tarkoittaa rakenteellisia muutoksia myös ympäristöterveydenhuollon ohjaukseen. Aluehallintovirastojen ja Valviran terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan tehtävät on tarkoitus koota uuteen perustettavaan monialaiseen virastoon, johon siirretään lisäksi ELY-keskusten Y-vastuualueen tehtäviä. Aluehallintovirastojen elintarvikevalvonnan sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tehtävät siirtyvät Ruokavirastoon.

Ympäristöterveydenhuollon ydintehtävät ovat lakisääteisiä tehtäviä. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön, elintarvikkeiden ja kansalaisten terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Käytännön valvontatoimien perustana ovat EU:n valvonta-asetus, eri EU-säännökset, kansalliset ympäristöterveydenhuollon lait ja niiden nojalla annetut asetukset sekä keskusviranomaisten ohjeet. Valvontatoimissa käytetään julkista valtaa, jonka käytön tulee perustua lakiin. Tämä korostaa sekä vankan substanssiosaamisen että hyvän hallinnon periaatteiden hallitsemisen merkitystä, ja osaamisen jatkuvan kehittämisen tärkeyttä.

2. YLEINEN OSA

2.1 Toiminta-alue

Valvontayksikön toiminta-alueita ovat Alavieskan kunta, Nivalan kaupunki, Sievin kunta ja Ylivieskan kaupunki. Pinta-alaltaan yhteistoiminta-alue on 2 134 km². Alue on kompakti kokonaisuus ja etäisyydet yhteistoiminta-alueella ovat kohtuulliset. Toiminta-alueen asukasluku on 32 973 henkilöä.

Yhteistoiminta-alueella on elinvoimaista maaseutua ja kaksi suurempaa väestökeskittymää eli Nivalan ja Ylivieskan kaupunkikeskukset. Valvontayksikön toiminta-alueella on runsaasti eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotantoa, pääosin maidon- ja nautanlihan tuotantoa. Maatilojen lukumäärä on laskenut mutta tilakoko on kasvanut vuosi vuodelta, samoin tilakohtaiset tuotantomäärät. Elintarvikkeiden jatkojalostusta alueella on jonkin verran. Päivittäistavarakauppa ja palvelut ovat merkittäviä työllistäjiä, samoin teollisuus. Eri koulutusasteiden ja alojen opetusta tarjoavia oppilaitoksia, ja erilaisia kokoontumistiloja on runsaasti.

Alueellisesti tärkeät vedenottamot sijaitsevat Sievin kunnan alueella. Talousveden hankinta on pääosin keskitettyä, ja sekä kotitaloudet että eri alojen toimijat kuuluvat lähes sataprosenttisesti kunnallisten vesiyhtiöiden toimittaman talousvesiverkoston piiriin. Kaikissa toiminta-alueen kunnissa on uimarantoja ja osassa myös uimahalleja, jotka ovat säännöllisen valvonnan piirissä.

Ympäristöterveydenhuollolla on kolme toimipistettä: Terveysvalvonnan toimipiste Ylivieskassa (käyntiosoite Tasangontie 21), jossa työskentelevät neljä terveystieteiden tutkijaa, valvontaeläinlääkärit ja ympäristöterveydenhuollon johtaja. Ylivieskassa on hyvin varusteltu neljän (4 htv) eläinlääkärin ja eläintenhoitajan peruseläinlääkintähuollon yhteisvastaanotto (käyntiosoite Katajistentie 2). Nivalassa (osoite Pajatie 1 C) on kolmen (3 htv) eläinlääkärin tuotantoeläinvastaanottopiste.

2.2 Valvonnan voimavarat ja tehtävät

Organisatorisesti ympäristöterveyspalvelujen tulosyksikkö kuuluu Ylivieskan kaupungin teknisten palveluiden toimialaan omana tulosalueenaan. Tulosalueen johtajana toimii ympäristöterveydenhuollon johtaja, joka johtaa ja kehittää ympäristöterveydenhuollon toimintaa ja vastaa sen toiminnallisesta ja taloudellisesta tuloksesta sekä laadunhallinnasta. Ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisena viranomaisena toimii ympäristöterveyslautakunta.

Viranhaltijoilla tulee olla kelpoisuus suorittaa ympäristöterveydenhuollon valvontatehtäviä. Kelpoisuus tarkastetaan rekrytointitilanteessa. Terveystieteiden tutkijain (1326/2010) 21 §:n mukaan ympäristöterveydenhuollon toiminnasta vastaavalla johtajalla on oltava alalle soveltuva korkeakoulututkinto. Johtajalla tulee olla myös riittävä kokemus ja asiantuntemus ympäristöterveydenhuollon toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä. Ter-

veydensuojelulain (763/1994) 7 §:n mukaan terveydensuojelun valvontatehtäviä hoitavalla kunnallisella viranhaltijalla on oltava soveltuva korkeakoulu-, ammattikorkeakoulu- tai teknillinen opistotason tutkinto. Elintarvikelain (297/2021) 32 §:n mukaan virallisen valvonnan tehtäviä ja muita virallisia toimia suorittavalla henkilöllä on oltava tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai tarvittaessa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetty pätevyys. Eläinlääkintähuollon tehtäviä hoitavien viranhaltijoiden pätevyysvaatimukset on kuvattu suunnitelman kohdassa 3.3.2.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämiseksi periaatteessa riittävä henkilöresurssi. Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009) edellyttää vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavaa henkilöresurssia. Lisäksi alue täyttää 30.10.2003 annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen vaatimuksen, joka edellyttää vähintään 10 henkilötyövuotta, päätoimista johtajaa sekä sitä, että kaikki ympäristöterveydenhuollon toimialat ovat samassa yksikössä.

Ympäristöterveydenhuollon yksikössä on kaikkiaan 13 virkaa ja yksi toimi. Yhteistoiminta-alueella on sopimus valvontaeläinlääkäripalveluista Kalajoen kaupungin kanssa. Sopimuksen mukaan Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen toisen valvontaeläinlääkärin vuosityöpanoksesta n. 50 % kohdennetaan Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen käyttöön. Virka on ollut auki mutta sitä ei ole saatu täytettyä, joten on epävarmaa, onko kyseistä 0,5 htv:n resurssia käytettävissä vuonna 2025. Ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoidon turvaamiseksi voidaan perustellusta syystä ottaa henkilö virkasuhteeseen kuntalain (410/2015) 87 §:n 2 momentin mukaisesti. Käytännössä tätä mahdollisuutta on käytetty eläinlääkäreiden päi-vystysvapaiden aikaisiin sijaisuuksiin.

Virat jakautuvat seuraavasti: seitsemän (7) praktikkoeläinlääkärin ja neljä (4) terveysinsinöörin virkaa sekä valvontaeläinlääkärin ja ympäristöterveydenhuollon johtajan virat (taulukko 1). Valvontaeläinlääkärin virka on perustettu vuonna 2011. Viran työajasta arvioidaan kuluvan 80 % valtion toimeksiantotehtävänä hoidettaviin valvontatehtäviin (mm. eläinsuojelu-, eläintauti- ja sivutuotevalvonta) ja 20 % elintarvikevalvonnan tehtäviin, pääasiassa maidon alkutuotannon valvontaan.

Taulukko 1 Ympäristöterveydenhuollon henkilöresurssit v.2025

Virkanimike	Vastuualue	Lisätietoja
Ympäristöterveydenhuollon johtaja	Hallinto, terveysvalvonta	
Terveysinsinööri, ympäristöterveydenhuollon johtajan varahenkilö	terveysvalvonta	terveydensuojelu, lisäksi hallinnon tehtäviä
Terveysinsinööri	terveysvalvonta	terveydensuojelu
Terveysinsinööri	terveysvalvonta	elintarvikevalvonta
Terveysinsinööri	terveysvalvonta	elintarvike-, tupakka- ja nikotiinivalvonta
Kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintähuolto	praktiikka, Ylivieska
Kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintähuolto	praktiikka, Ylivieska
Kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintähuolto	praktiikka, Ylivieska
Kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintähuolto	praktiikka, Ylivieska
Kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintähuolto	praktiikka, Nivala
Kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintähuolto	praktiikka, Nivala
Kaupungineläinlääkäri	eläinlääkintähuolto	praktiikka, Nivala
Valvontaeläinlääkäri	valvontaeläinlääkäri	viranomaisvalvonta
Valvontaeläinlääkäri 50 %	valvontaeläinlääkäri	viranomaisvalvonta, Kalajoelta hankittava valvontaresurssi
Eläintenhoitaja	eläintenhoitaja	Ylivieskan vastaanotto
Yhteensä 14,5 htv		

Terveysvalvonnan tehtävät koostuvat suunnitelmallisesta valvonnasta sekä muusta valvonnasta ja terveyshaittoja ehkäisevästä viranomaistoiminnasta. Säännöllisen, suunnitelmallisen valvonnan keskeisenä toimena on tarkastus. Suunnitelmallisiksi tarkastuksiksi luetaan toiminnan aloitustarkastukset, valvontasuunnitelman mukaiset, riskinarvioinnin perusteella tehtävät tarkastukset ja niihin liittyvät uusintatarkastukset. Suunnitelman mukainen, säännöllinen valvonta perustuu riskinarviointiin.

Merkittävä osa ympäristöterveydenhuollon viranomaistoiminnasta koostuu muusta, kuin suunnitelluista tarkastuksista. Näihin tarkastuksiin ja toimiin lukeutuvat ilmoitusten ja hakemusten käsittely, näytteenotto, erilaisten haittaepäilyjen perusteella tehtävät tarkastukset, asiantuntijalausunnat, toimijoille ja kansalaisille annettava ohjaus ja neuvonta ja sidosryhmäyhteistyö. Ennakoimattoman ja ennaltaehkäisevän työn määrän ja sen vaatiman resurssin arvioimisessa on tukeuduttu aiempien vuosien valvontasuoritteiden määriin.

Käytettävissä olevat henkilötyövuodet ja niiden jakautuminen eri toiminnoille on kuvattu taulukossa 2. Suunnitelman mukaisten tarkastusten 100 % toteuma ei käytännössä ole mahdollinen muun viranomaisvalvonnan vaatiman henkilöresurssin vuoksi. Käytännössä hyvänä tavoitteena voidaan pitää elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan suunniteltujen tarkastusten n. 70 % toteumaa.

Taulukko 2 Käytettävissä olevat henkilötyövuodet ja niiden jakaantuminen eri toiminnoille v. 2025

	Yhteensä käytettävissä htv	Suunnitellut tarkastukset, htv	Muut valvontatehtävät, htv
Eläinlääkintähuolto	7,0		
Eläinsuojelu-, eläintauti- ja sivutuotevalvonta *	1,2	0,1	1,1
Elintarvikevalvonta - Terveysinsinöörit 1,9 - Ympäristöterveydenhuollon johtaja 0,05	1,95	1,3	0,65
Alkutuotannon valvonta ym. kunnan tehtävät	0,3	0,20	0,1
Terveydensuojeluvalvonta	2,0	1,1	0,9
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0,1	0,05	0,05
Hallinto	0,95		
Avustava henkilökunta	1,0		
Yhteensä	14,5	2,8	2,75

*olettaen, että käytettävissä on Kalajoelta saatu 0,5 htv:n valvontaeläinlääkärin työpanos

2.3 Valvontakohteet

Valvontakohteiden lukumäärä kohdetyypeittäin ja toimintaluokittain käy ilmi liitteenä olevista taulukoista. Yhteistoiminta-alueella on säännöllisesti valvottavia elintarvikevalvonnan kohteita 217 kappaletta, joista suurin osa on valvonnan vuosittaisen perusmaksun piirissä. Valvonnan vuosittaista perusmaksua ei peritä kyläkaupoilta, yleishyödylliseltä yhdistykseltä eikä toimijoilta, joiden riskit ovat vähäiset ja liikevaihto vähäinen. Luku ei sisällä alkutuotannon valvontakohteita, joilta ei myöskään peritä valvonnan vuosittaista perusmaksua. Elintarvikelain mukaista suunnitelmallista alkutuotannon valvontaa kohdennetaan pelkästään maidontuotantotiloihin, muissa alkutuotannon kohteissa (lihantuotanto, peltoviljely, hunajantuotanto, munantuotanto) suoritetaan tarkastus vain epäiltäessä epäkohtia elintarviketurvallisuudessa. Toimialueella on maidontuotantotiloja viimeisimmän käytettävissä olevan tiedon mukaan 144 kappaletta.

Terveydensuojelulain mukaisia, säännöllisesti valvottavia kohteita on yhteistoiminta-alueella 209 kappaletta, joista valvonnan vuosittaisen perusmaksun piirissä on 122.

Tupakkalain mukaisia valvontakohteita (myyntipaikat) on yhteensä 26 ja myyntipisteitä 45 kappaletta. Valvonnan vuosittainen perusmaksu on myyntipistekohtainen. Lääkelain mukaisia nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkoja on 19 kappaletta.

Osaa kohteista valvotaan toiminnan monialaisuuden vuoksi useamman lain perusteella. Eri lakien perusteella tehtävät tarkastukset pyritään suorittamaan samanaikaisesti. Kohteiden tarkastustiheyteen vaikuttavat mm. toimintaa koskeva lainsäädäntö, toiminnan luonne ja laajuus ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan toimivuus, joten kohteiden tarkastustiheyksissä voi olla suuriakin eroja.

Taulukossa 3 on esitetty valvontasuunnitelman mukaisten, riskinarvioinnin perusteella tehtävien tarkastusten ennakoitua lukumäärät. Suunnitelman mukaisten tarkastusten toteutuminen 100 %:sti ei aiempien vuosien perusteella ole todennäköistä muun viranomaistoiminnan vaatiman henkilöresurssin vuoksi. Realistisena tavoitteena voidaan pitää tarkastusten toteutumista 70 %:sti.

Taulukko 3 Terveysvalvonnan riskinarvioinnin perusteella tehtävät tarkastukset

	TP 2023	TA 2024	TA 2025
Suunnitelman mukaiset tarkastukset			
Elintarvikelaki	72	169	145
Alkutuotannon valvonta	0	35	35
Tupakka	19	12	18
Nikotiini	13	12	12
Terveydensuojelulaki	34	127	85
Yhteensä	138	355	306

2.3.1 Riskinarviointi ja tarkastusten kohdentaminen

Terveysvalvonnan suorittamat tarkastukset ovat joko valvontasuunnitelmaan sisältyviä, säännöllisiä tarkastuksia tai valvontasuunnitelman ulkopuolisia, akuutista tarpeesta nousevia tarkastuksia. Tällaisia valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia ovat esimerkiksi haittaeläimiin ja asumisterveyteen liittyvien terveyshaittaepäilyjen johdosta suoritettavat tarkastukset ja häiriötilanteiden, kuten ruokamyrkytys-epäilyjen selvittämiseksi suoritettavat tarkastukset. Häiriötilanteiden hoitamiseen liittyvät tehtävät on yleensä priorisoitava ja hoidettava kiireellisesti. Valtion toimeksiantona tehtävässä valvonnassa, joka sisältää pääasiassa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa, akuutin valvonnan osuus on suurin. Myös terveydensuojelulain mukainen valvonta sisältää paljon akuuttia valvontaa, kuten asuntojen ja kokoontumistilojen sisäilman terveellisyteen liittyviä tarkastuksia.

Valvontasuunnitelmaan sisältyvien säännöllisten tarkastusten tarkastustiheys määräytyy riskinarvioinnin perusteella. Riskinarvioinnissa otetaan huomioon valtakunnallisten valvontaohjelmien suositukset ja paikalliset tarpeet. Riskien suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne ja laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja todennäköisyys sekä aikaisemmat valvontatulokset ja toimijan omavalvonnan toimivuus. Terveysturvallisuudessa tarkastustiheys määräytyy kunnan terveysturvallisuusviranomaisen kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Terveysturvallisuusvalvonnan riskinarvioinnin kannalta merkittäviä tekijöitä on kuvattu kappaleessa 5.6.

Tekemättä jääneet valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset siirtyvät tehtäväksi seuraavana vuonna.

2.3.2 Tarkastukset, pakkokeinot ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Terveysturvallisuuden keskeinen valvontatoimi on tarkastus. Tarkastukset suoritetaan pääasiallisesti paikan päällä kohteessa. Pieni osa tarkastuksista on mahdollista suorittaa etänä asiakirjatarkastuksena. Asiakirjatarkastuksella tarkoitetaan tarkastusta, jonka valvontaviranomainen tekee tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteeseen kuuluvassa tilassa. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteessa, jossa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai valvontakohtetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä. Asiakirjatarkastuksia voivat olla esimerkiksi uusintatarkastukset ja kotirauhan piirissä toimivien toiminnanharjoittajien tarkastukset. Toiminnan vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi suoritetaan tarvittaessa uusintatarkastus tai tarkastuksia.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, olosuhteisiin, omavalvontaan, asiakirjoihin, tuotteisiin ja toimintatapoihin. Tarkastettavat asiakokonaisuudet valitaan ennen tarkastusta mutta tarvittaessa myös tarkastuksella esiin tulevat asiat otetaan huomioon. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastus voi sisältää näytteiden ottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palvelujen turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi tai terveyshaittojen selvittämiseksi. Tarvittaessa tarkastuksessa käytetään apuna tarkastuslomaketta. Samalla tarkastuksella voidaan tehdä useamman lain mukaista valvontaa.

Seuraavat asiat kuuluvat kaikkiin tarkastuksiin:

- Tarkastukseen valmistautuminen ja asiakirjoihin perehtyminen
 - valvontakohtetta koskevat asiakirjat ja mahdolliset lupaehdot
 - mahdolliset valvontakohteelle annetut aikaisemmat huomautukset ja määräykset
 - mahdolliset edellisen tarkastuksen jälkeen tulleet valitukset tms.
 - valvontakohteesta otettujen viranomaisnäytteiden tutkimustulokset
- Tarkastus

- riskiperusteisesti valitut tarkastuskohteet
- Tarkastuskertomuksen laatiminen ja keskitettyyn järjestelmään siirtäminen (pois lukien eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta)
- Tarkastuksesta syntyneiden asiakirjojen tallentaminen sähköiseen arkistoon.

Jokaisesta tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, johon kirjataan tarkastuksen tarkoitus, tarkastuksen keskeiset havainnot, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset, sovellettu lainsäädäntö sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden määräajat sekä perittävän tarkastusmaksun peruste ja sen valitusosoitus. Lisäksi kirjataan tarkastusajankohta, tarkastuksen suorittaja ja läsnäolijat. Tarkastuksen keskeiset havainnot pyritään käymään toiminnanharjoittajan kanssa suullisesti läpi tarkastuksen päätteeksi. Tarkastus voi jatkua asiakirjatarkastuksena toimistolla, mikä sisältää esimerkiksi toimijalta saatujen asiakirjojen ja tarkastuksella otettujen valokuvien tarkastelua. Elintarvikevalvonnassa toimijoilla on mahdollisuus toimittaa tarkastukseen liittyvää materiaalia valvojalle tarkastuksen jälkeen enintään 10 työpäivän sisällä tarkastuksesta. Toimijoiden tasapuolisen kohtelun vuoksi ajasta ei ole mahdollista joustaa.

Elintarvikelain 27 §:n mukaan kunnallisen elintarvikevalvontaviranomaisen on julkaisettava suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset Ruokaviraston määräämällä tavalla. Ruokavirasto on antanut määräyksen 12/2021, jonka mukaan elintarvikevalvonnan tulokset tulee julkaista niin sanottuina Oiva-raportteina Oiva-arviointiohjeiden mukaisesti. Raportit muodostuvat valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATlin kirjatusta valvontakohdetiedoista ja valvontasuunnitelman mukaisesti tehdyn tarkastuksen yhteenvedosta.

Toimijalle voidaan antaa ohjausta ja neuvontaa tai korjauskehotuksia. Tarvittaessa toimijalle annetaan päätös säännösten vastaisen menettelyn korjaamisesta, missä tarkoituksessa toimijalle annetaan toimenpidemääräyksiä tai kieltoja. Ennen kieltojen ja/tai määräysten antamista suoritetaan asianosaisen kuuleminen hallintolain mukaisesti. Mikäli kyseessä on kiireellisiä toimia edellyttävä tilanne, voidaan kuuleminen suorittaa suullisesti paikan päällä ja antaa myös määräykset tai kiellot suullisesti. Tässä tapauksessa annettu päätös muutoksenhakuohjeineen tai valitusosoituksineen toimitetaan kirjallisena asianosaiselle viipymättä tarkastuksen jälkeen.

Tarkastusaikaan lasketaan valmistautuminen tarkastukseen, varsinainen tarkastusaika sekä tarkastuskertomuksen laatimiseen kulunut aika. Matka-aikaa ei huomioida varsinaisena tarkastukseen kuuluvana aikana, paitsi valtion toimeksiantotehtävissä. Matkoista aiheutuneet kustannukset huomioidaan työtunnin hintaa laskettaessa.

Tarkastusten lukumääräistä toteumaa seurataan toimintavuoden aikana neljännesvuosittain ja toteuma käydään läpi viranhaltijoiden kanssa. Toteuma raportoidaan myös ympäristöterveyslautakunnalle. Tarkastusten toteuma ja arvosanajakauma raportoidaan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointiraportissa.

2.3.3 Valvontakohteiden tarkastustiheydet

Tämän suunnitelman sisältämät tarkastustiheydet perustuvat Ruokaviraston ja Valviran toimialakohtaisiin ohjeisiin. Lisäksi tarkastustiheyksissä on otettu huomioon kohdekohtaiset riskit, kuten kohdassa 2.3.1 on kuvattu.

Kohdekohtainen tarkastustiheys määräytyy kohteen tosiasiallisten riskien perusteella. Hyvin toimiva omavalvonta, laadunvalvonta tai käyttötarkkailu sekä hyvin toimiva kiinteistöhuolto, hyvä turvallisuuskulttuuri ja johtaminen pienentävät riskiä ja tätä kautta suunnitelmallisen valvonnan tarvetta. Toisaalta toimijan laiminlyönnit tai toistuvat toimijaa koskevat valitukset voivat olla peruste nostaa tarkastustiheyttä. Elintarvikevalvonnan suunnittelussa on sovellettu Ruokaviraston uusinta ohjeistusta. Terveysturvallisuuden mukaisessa valvonnassa on huomioitu Valviran valvontaohjelma vuosille 2025–2028.

2.3.4 Näytteenottosuunnitelma

Toimialakohtaisiin valvontasuunnitelmiin on kirjattu näytteenoton periaatteet sekä näytteenottosuunnitelma kohderyhmittäin. Viranomaisen suorittamasta erillisestä näytteenotosta peritään taksan mukainen maksu. Tarkastusten yhteydessä tehtävästä näytteenottotoimenpiteestä erillistä maksua ei peritä. Näytteenottosuunnitelmaan kirjattujen näytteiden tutkimuskulut kohdistuvat toiminnanharjoittajille elintarvikelain 73 §:n mukaisesti. Myös suunnitelmiin liittyvien mahdollisten näytteenottoprojektien kriteereillä otettujen näytteiden tutkimuskulut kohdistuvat toimijoille.

Terveysturvallisuuden perusteella tehtävä suunnitelman mukainen näytteenotto on toimijalle maksullista. Näytteiden tutkimuskulut maksaa toiminnanharjoittaja.

Valvontayksikössä on varauduttu häiriötilanteisiin liittyvään näytteenottoon ja laboratoriotutkimuksiin, esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämisessä. Niiden näytteenottotarvetta ei ole mahdollista suunnitella etukäteen.

2.3.5 Lausunnot

Ympäristöterveydenhuolto antaa lausuntoja toimialaansa koskevissa asioissa. Lausuntoja annetaan esimerkiksi rakennus- ja ympäristönsuojeluviranomaisen pyynnöstä. Lausuntoja annetaan vuosittain noin 40 kappaletta. Lausuntojen antaminen on terveyshaittoja ennalta ehkäisevää työtä.

2.4 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Elintarvikelaki ja terveysturvallisuuslaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa esitetään hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Laboratoriot nimeää ja hyväksyy Ruokavirasto. Ruokaviraston nimeämismenettely perustuu useisiin kansallisiin ja Euroopan unionin säädöksiin.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue tukeutuu laboratorion palveluissa pääosin SeiLabin laboratorioihin Haapavedellä ja Seinäjoella. Palveluja, joita ko.

laboratoriot eivät itse tuota, saadaan niiden kautta alihankintana. Asumisterveyteen liittyvät mikrobiutkimukset teetetään Työterveyslaitoksen Oulun laboratoriossa sekä THL:n ympäristömikrobiologian laboratoriossa Kuopiossa. Elintarvike- ja ympäristönäytteiden radioaktiivisten aineiden aktiivisuuspitoisuuksien määrittämisessä tukeudutaan Säteilyturvakeskuksen laboratorioon. Säteilyturvakeskus tarjoaa myös sisäilman radonmittauksia.

Laboratorioita ei ole kilpailutettu, koska näytemäärät ovat pieniä ja näytteiden tutkimuskustannukset alittavat kansallisen kynnyksarvon. Näytteiden mahdollisimman helppo ja nopea kuljetus on tärkeää, minkä vuoksi mahdollisimman lähellä olevien/kuljetuksen järjestäjien laboratorioiden käyttäminen on perusteltua. Tutkimuksiin käytetään vain akkreditoituja laboratorioita. Asumisterveysnäytteiden tutkimuspaikka on valittu paitsi yleisten kriteereiden, myös laboratorion syvällisen osaamisen vuoksi. Tulosten vertailtavuus on parempi, kun tukeudutaan vain yhteen laboratorioon, jonka erityisosaamisaluetta asumisterveysnäytteiden tutkiminen on.

Seilab Oy:n laboratoriopalvelujen kanssa on tehty kirjallinen sopimus 18.12.2017 elintarvike- ja terveydensuojelulain valvonnan yhteydessä otettavien näytteiden tutkimisesta. Sopimus kattaa myös häiriötilanteiden, kuten epidemiatilanteiden takia tehtävät tutkimukset, varallaolon ja valmiuden tutkimuksiin virka-ajan ulkopuolella sekä näytteiden tutkimisesta aiheutuvien kustannusten korvaamisen. Lisäksi sopimuksessa on sovittu siitä, että Seilab Oy kirjaa näytetulokset ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn tietojärjestelmään.

2.5 Pätevyyden varmistaminen, koulutus ja perehdytys

Valvontaohjelmakauden 2025–2028 yksi painopisteistä on osaaminen. Ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristö on poikkeuksellisen laaja, monialainen ja alati muuttuva, joten monipuolisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen on tärkeää. Lakisääteisten ydintehtävien hoitaminen edellyttää monenlaista osaamista sekä sen jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä. Lisäksi tulee hallita hallinnollisiin prosesseihin liittyvät tiedot ja taidot. Keskeisiin osaamisalueisiin kuuluvat myös hyvät vuorovaikutustaidot.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstön pätevyys ja se, että työntekijöillä on riittävä asiantuntemus toimenkuvansa mukaisten tehtävien hoitamiseen, varmistetaan rekrytoinnin yhteydessä. Kelpoisuusvaatimukset ovat ensisijaisesti terveydensuojelulain (763/1994) 7 §:n 3 momentin ja elintarvikelain (297/2021) 32 §:n mukaiset. Eläinlääkinnän henkilöstön pätevyysvaatimukset on kuvattu suunnitelman kohdassa 3.3.2. Osaaminen perustuu lainsäädännön edellyttämään tutkintoon, perehdytykseen, kouluttautumiseen ja yksikössä tapahtuvaan ajantasaisen tiedon ylläpitämiseen.

EU:n valvonta-asetus (625/2017) edellyttää, että virallista valvontaa ja muita virallisia toimia suorittavan henkilöstön on saatava toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta. Ympäristöterveydenhuollolle on varattu koulutusmäärärahoja, ja yksikölle on laadittu koulutussuunnitelma, jolla pyritään takaamaan kaikille tasapuoliset mahdollisuudet osallistua koulutuksiin määrärahojen puitteissa. Koulutussuunnitel-

massa on otettu huomioon substanssiosaamiseen, hallinnolliseen osaamiseen, lain-säädännön muutoksiin ja asiakaspalveluun liittyvät koulutustarpeet. Valvontayksikös-sä pyritään valtakunnallisen valvontaohjelman suosittelemaan koulutuspäivien luku-määrään, joka on keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa koh-den.

Etäyhteydellä tapahtuvat koulutukset ovat parantaneet merkittävästi koulutuksiin osallistumismahdollisuuksia. Ympäristöterveydenhuollolla on mahdollisuus osallistua etäyhteydellä tapahtuviin koulutuksiin omissa toimistotiloissa olevilla laitteistoilla. Maksuttomiin koulutuksiin ja aluehallintoviraston työkokouksiin sekä keskusviran-omaisten koulutuksiin pyritään osallistumaan mahdollisimman laajasti. Koulutuksiin osallistumista seurataan Personec F OSS – järjestelmän avulla.

Ympäristöterveydenhuollolla on perehdytysuunnitelma ja erilliset perehdytysohjeet terveysvalvonnalle, valvontaeläinlääkinnälle ja praktikkoeläinlääkäreille. Lisäksi pereh-dytyksessä käydään läpi Ylivieskan kaupungin yleiset perehdytysohjeet. Sijaisten kanssa käydään läpi myös merkittävimmät työn vaarat ja riskit.

2.6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä

Valvontaohjelmakauden 2025–2028 yhtenä tavoitteena on tietoperusteinen valvonta. Tavoitteella korostetaan viranomaisten tietojärjestelmiin tekemien kirjausten luotetta-vuuden ja oikeellisuuden tärkeyttä. Tavoitteella korostetaan myös valvonnassa synty-neiden tietojen oma-aloitteista hyödyntämistä valvontayksikön toiminnassa, toiminnan seurannassa ja sen jatkuvassa parantamisessa.

Valvontayksikkö kirjaa valvonnan kohteet ja valvontatiedot ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen keskitettyyn toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI), josta asiakkaalle lähetetään tarkastuspöytäkirja sähköisesti. Tarvittaessa pöytäkirja lähetetään toimijalle myös kirjeitse. Tarkastuskertomukset arkistoidaan Ylivieskan kau-pungin sähköiseen arkistointijärjestelmään Dynasty 10:een.

2.7 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on terveyshaittojen ehkäiseminen. Mahdollisis-ta terveyshaitoista viestiminen sekä toimijoille että kansalaisille on tärkeää. Viestintään kuuluvat sekä sisäinen että ulkoinen viestintä. Yksikön sisäistä tiedonkulkua palvelevat terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon kuukausittaiset palaverit, koko henkilöstön yksikköpalaverit, ympäristöterveydenhuollon johtajan käynnit eläinlääkäreiden vas-taanotoilla sekä sähköposti- ja puhelinkontaktit. Tietyn aiheen ympärille rakentuvia palavereja pidetään tarpeen mukaan. Henkilöstöä ohjeistetaan seuraamaan Ylivieskan kaupungin intranet-sivuja.

Ulkoiseen viestintään kuuluvat asiakaspalvelu, neuvonta ja opastus sekä tiedottami-nen. Jokainen työntekijä on omalta osaltaan vastuussa asiakaspalvelusta, neuvonnas-

ta ja opastuksesta. Neuvontaa ja opastusta annetaan puhelimitse ja valvontakäyntien; eläinlääkäreiden osalta sairas- ja terveydenhuoltokäyntien yhteydessä.

Ympäristöterveydenhuollon internet-sivut ovat Ylivieskan kaupungin internet-sivujen alla osoitteessa www.ylivieska.fi/asuminen-ja-ymparisto/elainlaakarit-ja-terveysvalvonta/. Ylivieskan kaupungin muita viestintäkanavia ovat mm. Facebook, Instagram sekä X, joita käytetään tarpeen mukaan. Lisäksi Nivalan eläinlääkäreillä on omat Facebook-sivut nimellä Pajatien eläinlääkärit. Ympäristöterveydenhuolto viestii säännöllisesti uimavesituloksista sekä median että internet-sivujen välityksellä. Uutisluonteisissa asioissa medialle (sanomalehdet, radio) toimitetaan harkinnan mukaan tiedotteita, joiden pohjalta medially on mahdollisuus tehdä asiasta uutinen. Niin lehdistön kuin muun median ympäristöterveydenhuoltoa koskeviin haastattelu- ja lausuntopyyntöihin suhtaudutaan positiivisesti.

Aluehallintoviraston ja keskusvirastojen suuntaan pidetään tiiviisti yhteyttä lähinnä ohjeistusta tai ohjeistusten tarkentamista vaativissa asioissa.

Kaupungin yleinen viestintämalli soveltuu sellaisenaan myös ympäristöterveydenhuollon käyttöön. Häiriötilanneviestintä on osa häiriötilannevarautumista. Häiriötilannesuunnitelmassa on suunnitelma ja ohjeet viestinnästä ja johtamisesta häiriötilanteen aikana. Viestintäohjeet sisältävät tiedotusvälineiden yhteystiedot.

Ympäristöterveydenhuollon virallisesta tiedottamisesta vastaa ympäristöterveydenhuollon johtaja tai hänen varahenkilönsä:

Päivi Pyykönen, ympäristöterveydenhuollon johtaja, puh. 044 419 5026, sähköposti [paivi.pyykonen\(at\)ylivieska.fi](mailto:paivi.pyykonen(at)ylivieska.fi).

Piia Junnikkala (varahenkilö), terveysinsinööri, puh. 044 419 5823 sähköposti [piia.junnikkala\(at\)ylivieska.fi](mailto:piia.junnikkala(at)ylivieska.fi).

2.8 Valvonnan maksullisuus

Tämän suunnitelman mukainen valvonta on toiminnanharjoittajille pääsääntöisesti maksullista. Maksullisuus perustuu lainsäädäntöön. Maksullisuus koskee elintarvike- ja terveydensuojelulain nojalla tehtäviä tarkastuksia myös etänä tehtäviä tarkastuksia ja uusintatarkastuksia, hakemusten ja ilmoitusten käsittelyä ja näytteiden tutkimista. Maksun suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu. Elintarvikevalvonnan maksuista säädetään elintarvikelain 72 ja 73 §:ssä ja terveydensuojelulain mukaisista maksuista terveydensuojelulain 50 ja 50 § §:ssä. Tarkastuksen maksullisuus määräytyy sen perusteella, minkä lain nojalla tarkastus alun perin tehdään.

Elintarvikelainsäädännön ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin virallisesta valvonnasta perittävistä maksuista säädetään valvonta-asetuksen (2017/625) 79–80 artikloissa. 79

artiklan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on perittävä tietynlaisesta virallisesta valvonnasta pakollisia maksuja. Sääntelyn tarkoituksena on vähentää virallisen valvonnan järjestelmän riippuvuutta julkisesta taloudesta. Valvonta-asetuksen 80 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat eräin poikkeuksin periä muitakin kuin 79 artiklassa tarkoitettuja maksuja kattaakseen virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista aiheutuvat kustannukset. Valvonnasta perittävien pakollisten maksujen suuruus täsmennetään kansallisissa maksuasetuksissa.

Kunnan suorittamasta valvonnasta vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta säädetään elintarvikelain 72 §:ssä, terveydensuojelulain 50 §:ssä ja tupakkalain 91 §:ssä. Suunnitelmallisen elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisen valvonnan piirissä olevalta valvontakohteelta maksu on 150 €. Maksua ei peritä alkutuotannon toimijoilta, yleishyödylliseltä yhteisöltä eikä kyläkaupoilta. Tupakkalain mukaisilta valvontakohteilta peritään vuosittainen, myyntipistekohtainen valvontamaksu, jonka suuruus on 500 euroa. Perusmaksu on luonteeltaan veronomainen ja se peritään kalenterivuoden alussa. Ympäristöterveydenhuollon resursseja kuluu myös maksuttomien lausuntojen, neuvonnan ja ohjauksen antamiseen, joten maksutuotoilla on merkitystä resurssien turvaamisessa.

Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Ruokaviraston kuntien toimeenpantaviksi ohjaamista elintarvikevalvonnan tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään Ruokaviraston tehtäviksi tai jotka liittyvät säädösten tai Ruokaviraston ohjeiden valmisteluun.

Valvontamaksut ovat arvonlisäverottomia, koska laskutusperusteena on viranomaisytyö. Lainsäädännön perusteluissa katsotaan valvontamaksuja tarvittavan kattamaan valvonnasta aiheutuneita kustannuksia ja erityisesti parantamaan valvonnan resursointia. Maksut peritään ympäristöterveyslautakunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Maksutaksa on nähtävissä ympäristöterveydenhuollon toimistossa, Tasangontie 21, Ylivieska ja sähköisesti Ylivieskan kaupungin internet-sivuilla. Kohdetyyppikohtaisen tarkastussuunnitelman perusteella voidaan arvioida valvontamaksun suuruus. Ympäristöterveydenhuollon maksutaksaa päivitetään tarpeen mukaan.

2.9 Viranomaistehtävien delegoinnit

Ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisena viranomaisena Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella toimii ympäristöterveyslautakunta.

Yhteistoiminta-alueella viranomaistehtävien delegointi viranhaltijoille on tehty mahdollisimman kattavasti valvontatoimenpiteiden joustavan ja tarkoituksenmukaisen käytön varmistamiseksi. Pääosa delegoinneista on tehty terveysinsinööreille, valvontaeläinlääkärille ja ympäristöterveydenhuollon johtajalle ja tietyiltä osin praktikoille.

2.10 Asiakaspalaute ja toiminnan kehittäminen

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on asiakaslähtöinen, sujuva ja laadukas toiminta sekä valvonnassa että eläinlääkintäpalveluissa. Vuoden 2025 erityisenä painopisteenä on asiakaspalautteen kerääminen ja asiakastyytyvyyden selvittäminen.

Eläinlääkintähuollon Ylivieskan toimipisteessä on asiakkaiden saatavilla palautelomakkeita, jotka voidaan palauttaa lukittuun laatikkoon. Ympäristöterveydenhuollon johtaja kerää palautetut lomakkeet ja kokoaa ne yhteen. Asiakkaat voivat antaa palautetta toiminnasta myös sähköpostitse ja puhelimitse. Myös suullisesti ja kaupungin kirjaimon kautta tullut palaute huomioidaan toimintaa kehitettäessä.

Ylivieskan kaupungilla on PRO24-järjestelmä työturvallisuuteen liittyvien ilmoitusten tekemistä varten.

Eläinlääkintähuoltoa ja valvontaa koskevat valitukset ohjataan ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka käsittelee muut, kuin itseään koskevat valitukset. Mikäli asiaan liittyy korvausvaatimuksia, edetään asiassa Ylivieskan kaupungin hallintosäännön 85 §:n mukaisesti. Asian koskiessa eläinlääkinnässä tapahtunutta vahinkoa tai hoitovirhepäilyä pyydetään tarvittaessa lausunto eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta.

2.11 Toiminta häiriötilanteissa

Yksi valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteistä ohjelmakaudella 2025–2028 on varautuminen. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö velvoittaa kunnallisia viranomaisia ja toimijoita laatimaan suunnitelmia varautumisesta häiriötilanteisiin (elintarvikelaki 18 ja 27 §, eläintautilaki 18 ja 69 §, terveydensuojelulaki 8 §, valvonta-asetus (EU) 2017/625 art 115).

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet Helmi, Kalajoki, Ylivieska ja Haapajärvi ovat laatineet yhteisen ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelman. Suunnitelma on laadittu alun perin vuosina 2009–2010. Suunnitelmaa on vuosien mitaan päivitetty säännöllisesti, ja se on tällä hetkellä kaikkien yhteistoiminta-alueiden yhteiskäytössä Teams-alustalla. Häiriötilannesuunnitelma on myös kirjallisena ympäristöterveydenhuollon toimistolla Tasangontiellä. Suunnitelmaa päivitetään vuosittain. Häiriötilannesuunnitelman pohjalta on vuonna 2012 rakennettu yhteistyössä myös suunnitelma poikkeusoloihin varautumisesta. Häiriötilannesuunnitelma sisältää yleisen osan, toimialakohtaisia ohjeita sekä ohjeita johtamiseen ja tiedottamiseen.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yksikön tavoitteena on varautumisyhteistyö yhteistoiminta-alueen kuntien ja sidosryhmien kanssa. Tavoitetta on tarkoitus edistää yhteistyöpalaverien, ja ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma on tarkoitus yhteensovittaa jäsenkuntien varautumissuunnitelmien kanssa. Tavoitteena on, että henkilöstö osallistuu vuosittain häiriötilanne- / valmiusharjoituksiin.

Ympäristöterveydenhuolto on edustettuna myös valmius- ja yhteistyöryhmässä, jossa on Ylivieskan kaupungin lisäksi toimijoita eri sektoreilta. Ympäristöterveydenhuollon johtaja on jäsenenä Ylivieskan kaupungin laajennetussa johtoryhmässä.

2.11.1 Epidemioiden selvittäminen

Valtioneuvoston asetuksen elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011, muutos 978/2022) 3 §:n mukaan kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen ja terveydensuojeluviranomaisen on yhdessä tartuntatautien vastustamisesta kunnan alueella vastaavan viranomaisen kanssa ennalta varauduttava elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviäviin epidemioiden ja sovittava niitä koskevan selvitystyön järjestämisestä. Em. asetuksen 4 §:n mukaan kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen ja terveydensuojeluviranomaisen tulee yhdessä nimetä epidemioiden selvittämistä varten selvitystyöryhmä, jonka kokoonpano on määritelty asetuksessa. Ympäristöterveyslautakunta on nimennyt työryhmän alkuvuonna 2023. Työryhmä on nimeltään hygienia-työryhmä.

Hygienia-työryhmän tehtävänä on mm. elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittäminen. Hygienia-työryhmä toimii tarvittaessa myös laajemmin häiriötilannetyöryhmänä. Työryhmään kutsutaan mukaan myös kuntien edustaja, mikäli tilanne koskettaa erityisesti suurta joukkoa kuntalaisia.

Hygienia-työryhmä pitää toimintavalmiutta yllä kokoontumalla säännöllisesti 2–3 kertaa vuodessa ja lisäksi tarpeen mukaan akuuttitilanteissa. Kokoonkutsujana toimii ympäristöterveydenhuollon johtaja.

Hygienia-työryhmä kokoontuu seuraavalla kokoonpanolla:

- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohteen tartuntataudeista vastaava lääkäri / lääkärit
- Pohteen aluehygieniahoitaja
- ympäristöterveydenhuollon johtaja
- valvontaeläinlääkäri
- terveysinsinöörit
- alueen vesihuollosta vastaavien tahojen edustajat yhteistoiminta-alueen kunnista
- asiantuntijaksi kutsutaan tarvittaessa esimerkiksi siivoustyön, jätehuollon ja työterveyshuollon edustajia

Varahenkilöinä toimivat jäsenen tehtäviä kulloinkin hoitavat sijaiset tai erikseen nimetyt varahenkilöt.

Talousarviossa on varauduttu ennalta asiantuntijapalveluista mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin.

2.12 Valvontasuunnitelman hyväksyminen

Valvontasuunnitelman suunnittelukaudelle ja vuosittaiset päivitykset hyväksyy Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen ympäristöterveyslautakunta kalenterivuositain. Hyväksyessään valvontasuunnitelman asianomainen viranomainen myös kirjaa suunnitelman toteutumisen seurantatavan.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö ei edellytä toimijoiden kuulemista valvontasuunnitelmasta, mutta hallintolain 41 §:n mukaisesti on toimijoille varattava vaikuttamismahdollisuuksia. Valvontasuunnitelmaluonnos julkaistaan ennen lautakuntakäsittelyä Ylivieskan kaupungin verkkosivuilla, ja tarjotaan toiminnanharjoittajille ja kansalaisille mahdollisuus kommentoida luonnosta.

2.13 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Ympäristöterveyslautakunta arvioi tietoonsa saatetun valvontasuunnitelman toteutumisen helmikuun loppuun mennessä. Arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat tekijät:

- Suunnittelun toiminnan ja valvonnan tehokkuus ja kattavuus
 - valtakunnallisten ja omien tavoitteiden toteutuminen
 - valvonnan tulokset ja seurattavien mittareiden tulokset
 - kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus
- Tarkastusten ja näytteiden määrät suhteessa valvontasuunnitelmaan
 - toteutuneiden tarkastusten lukumäärä
 - näytteiden ja analyysien lukumäärä
 - valvontahankkeisiin osallistuminen ja niiden toteutuminen
 - trendiseuranta
- Toiminnan laadullinen arviointi ja valvonnan vaikuttavuus
 - valvonnan tavoitteiden saavuttaminen
 - painopisteiden valvonnan toteutuminen
 - valvonnan vaikuttavuuden arviointi
- Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen
 - valvonnasta kertyneet maksutulot toimialoittain
 - valvonnasta saatujen tulojen kohdentaminen
- Voimavarat
 - erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta toimialoittain
 - valvonnan tehokkuuden toteutuminen
 - voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan
 - selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty suunnitelmalliseen valvontaan ja kuinka paljon muihin tehtäviin
- Toiminnan kehittämistarpeet
 - kehittämistarpeiden analysointi
 - suunnitelma toimenpiteistä, joilla tilannetta voitaisiin parantaa seuraavana toimintavuonna
- Mahdolliset toiminnan tarkastamiset ja muu saatu palaute

- o eri palautteista saadut hyvät käytännöt sekä kehitettävät ja korjattavat asiat

Valtakunnallisesta ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmästä (VATI) saadaan tilasto- ja vertailutietoa siitä, millaista valvontayksikön toiminta on ollut suhteessa muihin valvontayksiköihin Suomessa. Arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan lisäksi neljä kertaa vuodessa osavuosi-katsausten yhteydessä. Näiden lisäksi strategisten tavoitteiden toteutumista tarkastellaan vuosikertomuksessa.

2.14 Raportointi

Ympäristöterveyslautakunta käsittelee valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin. Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään keskusviranomaisten erillisen ohjeistuksen mukaan.

3. ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIVALVONTA

3.1 Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO)

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisesta ohjelmasta säädetään eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 8 §:ssä ja valtioneuvoston asetuksessa eläinlääkintähuollosta (1031/2009, 1 §). Eläinlääkintähuoltolain uudistustyö on saatettu päätökseen, ja uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026. Valmistautuminen lain mukaan tuomiin muutoksiin tulee tapahtumaan vuoden 2025 aikana. Vuoden 2025 valvontasuunnitelman perustana on tällä hetkellä voimassa oleva lainsäädäntö. Suunnitelma sisältää myös viittauksia uuteen eläinlääkintähuoltolakiin.

Ruokaviraston laatiman eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä. Tarkoituksena on lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua ohjaamalla valvontasuunnitelmien laatimista aluehallintovirastoissa ja kunnissa. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja varmistaa toiminnanharjoittajien samanarvoinen asema suhteessa valvontaan. Ohjelma sisältää lisäksi eläinlääkäripalveluiden saata- vuutta ja laatua koskevat yleiset tavoitteet. Ohjelmalla pyritään varmistamaan, että vastuutahot varaavat riittävät henkilö- ym. resurssit valvontatehtäviin ja eläinlääkäripalveluihin koko maassa.

Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi elintarvikelaissa (297/2021), eläintautilaissa (76/2021), eläinten hyvinvointilaissa (693/2023), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemi-

sestä annetussa laissa (387/2014), sivutuotelaissa (517/2015) ja maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013).

Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma sisältää valvonnan painopisteet ja toimenpiteet eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan päämäärien saavuttamiseksi. Tarkemmat kuvaukset toimenpiteistä julkaistaan Eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa (EHO). Ohjelmakauden 2025–2028 kehittämisteemoja ovat valmius, varautuminen ja huoltovarmuus, vastuullisuus ja kestävyys sekä teknologia ja tieto. Näiden lisäksi on nimetty erityisiä painopisteitä, joissa on todettu tehostamistarvetta aiempien tulosten perusteella. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan painopisteet vuodelle 2025 on esitetty taulukossa 4 sivulla 48.

3.2 Kunnan valvontasuunnitelma

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto (AVI) ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen suunnitelmassa on otettu huomioon eläinlääkintähuoltolain 10 §:n vaatimukset, valtakunnallinen eläinlääkintähuollon ohjelma sekä aluehallintoviraston alueellinen suunnitelma.

3.3 Voimavarat

3.3.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue järjestää alueellaan peruseläinlääkäripalvelut, kiireellisen eläinlääkäriavun sekä elintarvikkeiden turvallisuuden valvonnan ja kunnaneläinlääkärille säädettyjen tehtävien hoidon siten kuin eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009, jatkossa ElhL) säädetään. Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella huolehditaan siitä, että käytettävissä on riittävä henkilöresurssi peruseläinlääkäripalveluihin, eläinterveydenhuollon palveluihin, kiireelliseen eläinlääkäriapuun ja valvontatehtäviin. Tarvittavien voimavarojen takaamiseksi on yhteistoiminta-alueella tehty resurssitarpeen kartoitus (liite 1A).

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella edellä mainituista tehtävistä huolehtii ympäristöterveyslautakunta, jonka tehtävänä on johtaa ja kehittää alaistaan tulosaluetta ja vastaa palvelujen tuloksellisesta järjestämisestä.

Eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien hoitamista varten kunnassa on oltava tarpeellinen määrä kunnaneläinlääkärin virkoja. Jos kunnassa on useampi kuin yksi kunnaneläinlääkärin virka, kunnan on määrättävä kunnaneläinlääkäreiden keskinäisestä tehtävijaosta. (ElhL 16 §). Ylivieskan kaupungin hallintosäännön 40 §:n mukaan ympäristöterveydenhuollon johtaja vastaa eläinlääkintähuollosta yhteistoiminta-alueella ja päättää kunnaneläinlääkäreiden keskinäisestä työnajosta.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on seitsemän praktikkoeläinlääkärin virkaa, yksi valvontaeläinlääkärin virka sekä eläintenhoitajan toimi. Kalajoen kaupunki on vuonna 2021 perustanut valvontaeläinlääkärin viran, jonka vuosittaisesta työpanoksesta 50 % kohdennetaan Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen käyttöön. Valvontaeläinlääkäripalveluiden hankkimisesta on sopimus Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kanssa. Eläinlääkäreiden työaika kuluu lisäksi koulutukseen, neuvontaan, hallinnollisiin tehtäviin yms. tehtäviin, jotka eivät välttämättä ole kohdennettavissa jonkin tietyn eläinlääkintähuollon tehtävän suorittamiseen.

Yhteistoiminta-alueella on varauduttu siihen, että eläinlääkäreiden päivystys- ja koulutusvapaiden ajaksi voidaan virkasuhteeseen ottaa sijainen ilman, että tehtävää varten on perustettu virka. Kyseessä on tällöin kuntalain (410/2015) 87 § mukainen tehtävään ottaminen.

Valvontaeläinlääkäri suorittaa elintarvikelain mukaiset tuotantotilojen hygienia tarkastukset ja tekee valtion toimeksiantotehtävinä hoidettavat eläintautivalvonta-, eläinsuojelu- ja muut valvontakäynnit. Yhteistoiminta-alueella on valvontaeläinlääkärien yhteistoiminnasta sopimus Ympäristöpalvelut Helmen, Kalajoen yhteistoiminta-alueen ja Haapajärven yhteistoiminta-alueen kanssa. Yhteistoimintasopimuksen tarkoituksena on mahdollistaa valvontaeläinlääkäreille yhteistyössä tehtävät tarkastukset, pöytäkirjan laatiminen ja konsultointi sopimuksen tehneiden yhteistoiminta-alueiden sisällä.

Praktikkoeläinlääkärit vastaavat kaikille eläinlajeille tarkoitetuista peruseläinlääkäripalveluista, ympärivuorokautisesta kiireellisestä eläinlääkärinavusta ja tuotantoeläinten terveydenhuollosta. Virkoihin kuuluu päivystysvelvollisuus. Toiminta-alueella on myös yksityisiä, terveydenhuoltopalveluita tarjoavia eläinlääkäreitä. Praktikkoeläinlääkärit toimivat valvontaeläinlääkärin sijaisina ja toimivat tarvittaessa valvontaeläinlääkärin työparina. Päivystysaikoina praktikot vastaavat akuuttien valvontatehtävien hoitamisesta.

Eläintenhoitaja työskentelee Ylivieskan eläinlääkinnän vastaanotolla. Eläintenhoitajan keskeisiin tehtäviin kuuluvat ajanvaraus, asiakaspalvelu, eläinlääkäreiden avustaminen, vastaanoton yleisen järjestyksen ja siisteyden ylläpito, välinehuolto ja kuormanpurku.

3.3.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Eläinlääkärin virkaan valittavalta edellytetään Suomessa eläinlääkäriksi laillistamista (laki eläinlääkärinammatin harjoittamisesta 29/2000, 43 §). Kunnaneläinlääkärin virasta säädetään tarkemmin eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) ja eläinlääkintähuoltoasetuksessa (1031/2009). Virkaan valittavan tulee täyttää myös eläinlääkintähuoltolain ja -asetuksen vaatimukset.

Muissa EU/ETA-maissa, kuin Suomessa eläinlääkärin pätevyyden hankkineelta edellytetään lisäksi, että kyseinen eläinlääkäri on tutustunut eläintautilain täytäntöönpanoa, elintarvikkeiden turvallisuuden valvontaa ja eläinten hyvinvoinnin valvontaa koskevaan Suomen lainsäädäntöön Ruokaviraston hyväksymällä tavalla eli ns. lainsäädäntökurssein suorittamista hyväksytysti. Lainsäädäntökurssia järjestää Itä-Suomen yliopisto. Ruokavirasto hyväksyy myös Envirovetin, Eviran ja Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan aiemmin hyväksytysti suoritetut lainsäädäntökurssit. Nämä tahot eivät enää järjestä yllä mainittuja kursseja.

Viransijaisilta edellytetään joko laillistamista tai väliaikaista oikeutta eläinlääkärinammatin harjoittamiseen (ammattiharjoittamislaki 7 §). Mikäli viransijaisuuteen ei ole saatavilla pätevyyskurssin käynyt EU/ETA-maassa eläinlääkärin tutkinnon suorittanutta eläinlääkäriä, voidaan yksittäistapauksessa erityisistä syistä kunnan päätöksen mukaisesti ottaa määräaikaiseen virkasuhteeseen myös kyseistä kelpoisuusvaatimusta täyttämätön henkilö (laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (304/2003) 6 §). Tällainen erityinen syy voi olla esimerkiksi kokemus eläintautilain täytäntöönpanoon, elintarvikkeiden turvallisuuden valvontaan ja eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyvien virkatehtävien hoidosta.

Edellä mainitut pätevyyden tarkastetaan ennen virkaan tai viransijaisuuteen valitsemista hakijan toimittamista asiakirjoista tai mikäli kirjallista asiakirjaa ei ole vielä käytettävissä, varmistetaan kelpoisuus eläinlääkärirekisterin internet -hakupalvelusta.

Kaikille eläinlääkäreille pyritään mahdollistamaan koulutussuunnitelmalla ja määräraharauksella tarvittava ammatillinen täydennyskoulutus. Koulutustavoitteena on 8 koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden. Koulutuspäiviksi voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä ja pätevyyden ylläpitoa. Uusille viranhaltijoille ja viransijaisille järjestetään riittävä perehdytys.

3.4 Tietojärjestelmät

Praktikkoeläinlääkäreiden vastaanotot ja valvontaeläinlääkärin toimisto on liitetty Ylivieskan kaupungin verkkoon. Kaikille eläinlääkäreille ja eläintenhoitajalle, sijaiset mukaan lukien, annetaan työskentelyn alkamisen yhteydessä oikeudet viranhoidossa tarvittaviin verkkoyhteyksiin, intranet-sivuille, yhteiseen potilasohjelmistoon ja sähköpostiin. Jokaisella työntekijällä on käytössä oma työasema.

Eläinlääkintähuollon käytössä on yhteinen potilasohjelmisto KliniQ, joka on ollut käytössä vuoden 2023 alusta lähtien. Ohjelmisto on helpottanut työtä ja parantanut asia-

kaspalvelua, koska potilastiedot ovat kaikkien eläintä hoitavien saatavilla. Uuden eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 13 § mukaan palveluiden järjestäjä vastaa sen toiminnassa syntyneiden potilasasiakirjojen säilyttämisestä yksittäisten eläinlääkäriinamatin harjoittajien sijasta.

Ylivieskan kaupungilla on käytössä sähköinen arkisto Dynasty 10, johon asiakirjat arkistoidaan arkistointisuunnitelman mukaisesti. Ympäristöterveydenhuollolle on laadittu arkistointisuunnitelma ja tiedonohjaussuunnitelma. Asiakirjojen säilytysajoissa noudatetaan Kansallisarkiston määräyksiä.

Valtakunnallisia tietojärjestelmiä käytetään tarpeen mukaan. Viranhaltijat anovat niihin virkatehtävissään tarvitsemansa käyttöoikeudet. Näitä tietojärjestelmiä ovat muun muassa Eläintenpitäjärekisteri, Eläintietojärjestelmä ja valvonnan viranomaisekstranet Pikantti, joka on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu. Kaikki virkaeläinlääkärit anovat käyttöoikeudet sekä Pikanttiin että sen eläinlääkärifoorumiin Kapulaan. Pikanttia hallinnoi Ruokavirasto. Eläinten terveyden hallinnan tietojärjestelmä ELTE on myös kunnaneläinlääkäreiden käytössä.

Eläinten sisämarkkinakaupan sekä EU:n ulkopuolisia maita koskevan tuonnin ja viennin valvonnan tietojärjestelmänä on käytössä TRACES (Trade Control and Expert System). Järjestelmää ylläpitää Euroopan komissio, ja sitä käyttävät viranomaiset ja yritykset.

Tietojärjestelmiin liittyvissä paikallisissa ongelmatilanteissa ollaan ensisijaisesti yhteydessä Joki ICT:n tukipalveluihin osoitteessa tuki@jjict.fi.

3.5 Viestintä

Ylivieskan kaupungin tärkein sisäinen viestintäkanava ovat intranet-sivut. Kaikilla tuosalueen työntekijöillä on mahdollisuus niiden käyttöön.

Kaikilla praktikkoeläinlääkäreillä ja valvontaeläinlääkäriillä on käytössä matkapuhelin. Molemmilla vastaanotoilla on keskitetty ajanvaraus- ja päivystysnumero, joihin yhteydenotto on asiakkaille maksutonta. Kaikilla eläinlääkäreillä on työpaikaltaan internettyhteydet esim. Sikavan (sikaloiden terveydenhuoltojärjestelmä) ja Nasevan (nautatilojen terveydenhuoltojärjestelmä) seurantatietojen raportointiin.

Praktikot ja valvontaeläinlääkäri voivat olla yhteydessä aluehallintovirastoon puhelimitse ja sähköpostitse.

Virka-apupyynnöt poliisille toimitetaan kirjallisesti Oulun poliisin johtokeskukseen, osoitteeseen johtokeskus.oulu@poliisi.fi. Kiireellisissä tapauksissa virka-apua pyydetään puhelimitse hätäkeskuksesta 112.

Ulkoisena viestintäkanavana ovat Ylivieskan kaupungin internet-sivut. Ympäristöterveydenhuollon sivuilla ovat mm. eläinlääkäri vastaanottojen yhteystiedot ja hinnasto.

Viestintäkanavana käytetään tarvittaessa myös kaupungin muita sosiaalisen media kanavia, kuten Facebook-sivuja ja Instagram-tiliä. Kaupungilla on viestintäsuunnitelma. Häiriötilanneviestintä tapahtuu häiriötilannesuunnitelmassa olevan erillisen ohjeituksen mukaan. Ympäristöterveydenhuollon asioissa tiedotusvastaava on ympäristöterveydenhuollon johtaja.

3.6 Maksut

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen ympäristöterveyslautakunta hyväksyy maksutaksan, joka tarkistetaan vähintään vuosittain. Taksassa määritellään valvontamaksujen suuruus. Taksa sisältää myös vastaanotolla hoidettujen eläinten omistajilta perittävät niin kutsutut klinikkamaksut ja tiettyjen kunnan omistamien laitteiden käytöstä perittävät laitemaksut. Klinikkamaksuissa on käytössä kolmiportainen malli, jossa luokitteluperusteena on toimenpiteen vaativuus ja ajankäyttö. Maksut pidetään asiakkaiden kannalta kohtuullisina, jotta palvelun hinta ei muodostu esteeksi eläinlääkärikäynnille. Kliinikka- ja laitemaksut peritään suoraan Ylivieskan kaupungille. Keskitetty yhteydenotto puhelimitse on asiakkaille maksutonta.

Praktikkoeläinlääkäreille maksetaan valvontatehtävistä korvauksena paikallisen sopimuksen mukaisesti 60 €/h ja virkaehtosopimuksen mukainen kilometrikorvaus. Korvaus maksetaan myös parityönä tehdyistä tarkastuksista.

Osa toimijoihin kohdennetusta valvonnasta on maksullista. Toimijalle maksullisia valvontasuoritteita ovat tietyt eläintauteihin liittyvät valvontatehtävät, kuten kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynnin perusteella antamat terveystodistukset ja eläintautisäänösten noudattamatta jättämisestä johtuvat ylimääräiset tarkastukset. Myös osa sivutuotevalvonnasta on toimijoille maksullista. Maksut peritään valtiolle kunnaneläinlääkärin tekemän laskutuspyynnön perusteella, ja maksut määräytyvät valtion maksuprustelain mukaisesti. Maksujen perimisestä huolehtii aluehallintovirasto.

Eläinten hyvinvointilain mukaiset maksut on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2025. Eläinten hyvinvointilain 114 §:n mukaan valvontaviranomainen perii maksun valvontatoimista, jotka koskevat hyvinvointilain 50, 57, 58, 60 ja 61 §:ssä tarkoitettussa toiminnassa todettuja puutteita tai epäkohtia sekä maksun valvontatoimista, jotka koskevat muuta eläintenpitoa, jos muun eläintenpidon valvonnassa todetaan, että annettua määrystä tai kieltoa ei ole noudatettu.

3.7 Valvonnan toimeenpano

Eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaan kunnan on huolehdittava kunnaneläinlääkärille tiettyjen lakien nojalla säädettyjen tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. Näitä lakeja ovat elintarvikelaki (297/2021), eläintautilaki (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annettu laki (517/2015), eläinten hyvinvointilaki (693/2023), eläinten kuljetuksesta annettu laki (1429/2006), eläinten lääkit-

semisestä annettu laki (387/2014), maatalouden tukien toimeenpanosta annettu laki (192/2013) ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annettu laki (1069/2021).

Yhteistoiminta-alueella valvonta on eriytetty praktiikasta siten, että valvontatehtäviä hoitaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Yhteistoiminta-alueella on yksi valvontaeläinlääkärin virka. Ylivieskan ja Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla on sopimus, jonka mukaan Kalajoen yhteistoiminta-alueelle vuonna 2021 perustetun valvontaeläinlääkärin viran vuosityöpanoksesta kohdennetaan 50 % Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen käyttöön. Sopimuksen mukaan Kalajoen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue huolehtii viranhaltijaan liittyvistä työnantajavastuista sekä viran hoidossa tarvittavista välineistä ja suojavaatetuksesta sekä antaa toimistotilan valvontaeläinlääkärin käyttöön. Kalajoen kaupunki laskee jälkikäteen toteutuneen valvonnan mukaan palkkauksesta ja tehtävien hoidosta syntyneistä kaikista kustannuksista Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-aluetta. Valvontaeläinlääkäreiden työajasta suurin osa kohdentuu valtion toimeksiantotehtäviin. Osa yhteistoiminta-alueen viranhaltijan työajasta kohdentuu alueen kotieläintilojen alkutuotannon valvontaan, pääasiassa maidontuotantotilojen hygieniatarkastuksiin. Valvontaeläinlääkärin työpanoksen jakautuminen eri toimintoihin on kuvattu taulukossa 2 sivulla 9.

Praktikkoeläinlääkärit hoitavat valvontatehtäviä sekä valvontaeläinlääkärin työparina että itsenäisesti valvontaeläinlääkärin ollessa vapaalla ja akuuteissa tapauksissa virka-ajan ulkopuolella. Praktikkoeläinlääkäreille maksetaan valvontatehtävien hoidosta paikallisen sopimuksen mukainen tuntikorvaushinta ja kilometrikorvaukset.

Valvontaeläinlääkärin toimipiste sijaitsee Ylivieskassa samoissa tiloissa terveystarkastuksen kanssa. Valvontaeläinlääkärillä on käytössään tietokone ja verkkoyhteydet sekä muut valvonnan kannalta tarpeelliset välineet ja laitteet. Valvonnasta syntyneet asiakirjat arkistoidaan sähköisesti arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti.

Kaikki kunnaneläinlääkärit raportoivat suorittamansa eläintauti-, eläinsuojelu- ja lääkekirjanpidon sekä muut mahdolliset tarkastukset Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. Valvonnasta syntyneet asiakirjat toimitetaan tiedoksi aluehallintovirastolle asiointipalvelun verkkolomakkeella. Myös tarkastusyrietykset raportoidaan verkkolomakkeella. Lisäksi valtion maksamista suoritteista tehdään selvitys ympäristöterveydenhuollon johtajalle valtiolle menevää laskutusta varten. Kaikista eläinlääkinnän suoritteista toimitetaan yhteenveto kolme kertaa vuodessa ympäristöterveydenhuollon johtajalle suorittemäärien tilastointia ja seurantaa varten.

Jos eläinsuojelutarkastuksen perusteella on syytä epäillä, että eläinten hyvinvointisääntöjä on rikottu, tehdään siitä ilmoitus poliisille eläinten hyvinvointilain 91 §:n mukaisesti. Tarvittaessa asiassa tehdään esitutkintapyyntö. Myös muussa valvonnassa, kuten sivutuote- tai merkinnän ja rekisteröinnin valvonnassa havaitut epäkohdat voivat edellyttää esitutkintapyyntöä tekemistä.

Suurin osa eläinlääkintähuollon valvonnasta on suunnittelematonta akuuttivalvontaa. Suunnitelma säännöllisen valvonnan toteuttamisesta on liitteenä. Osa suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksista on elintarvikelain nojalla suoritettavaa alkutuotannon valvontaa. Resurssitarpeen arvioinnissa on otettu huomioon se, että etenkin eläinsuojelutarkastukset poikkeavat toisistaan kestoiltaan ja vaativuudeltaan huomattavasti, ja että osa tarkastuksista tehdään parityönä.

3.8 Eläinten terveyden valvonta

3.8.1 Eläintautivalmius

Eläintautien vastustamisesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/429 (eläinterveyssäännöstö) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä sekä kansallisessa eläintautilaissa (76/2021) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä. Elintarviketurvallisuuteen vaikuttavasta eläintautien vastustamisesta säädetään myös elintarvikelaissa (23/2006) ja väestön suojaamisesta eläimistä ihmisiin tarttuvilta taudilta tartuntatautilaissa (1227/2016).

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman ohjelmakauden 2025–2028 yhtenä painopisteenä on valmius, varautuminen ja huoltovarmuus. Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on suunnitelma toimintojen järjestämisestä normaaliolojen häiriötilanteissa.

Tarttuvan eläintaudin epäilyä tai sellaisen toteamista pidetään normaaliajan häiriötilanteena. Kaikilla virkaeläinlääkäreillä on velvollisuus osallistua eläintautien torjuntaan. Häiriötilanne, kuten epäily tarttuvasta eläintaudista, voi alkaa virka-ajan ulkopuolella, jolloin jokaisella päivystävällä virkaeläinlääkärillä on velvollisuus toimia. Tavoitteena on, että kaikilla virkaeläinlääkäreillä on perustiedot siitä, miten tautiepäilytilanteessa toimitaan. Häiriötilannesuunnitelma sisältää toimintaohjeet eläinlääkäreille epäiltäessä eläintautia. Häiriötilanteessa taudinvastustustoimet priorisoidaan kiireettömien tehtävien edelle. Välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoitaminen pyritään varmistamaan myös normaalista poikkeavissa tilanteissa.

Eläintauti- ja zoonosivalmiudesta vastaa normaalioloissa virka-aikana pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Ympäristöterveydenhuollon johtaja toimii Pohjois-Suomen aluehallintoviraston valmiuseläinlääkärinä. Valmiuseläinlääkärit ovat eläintautien vastustustyöhön lisäkoulutusta saaneita eläinlääkäreitä. Tavoitteena on, että kaikki yhteistoiminta-alueen eläinlääkärit osallistuvat eläintautivalmiutta ylläpitäviin koulutuksiin.

3.8.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset sekä eläintaudeista ilmoittaminen

Jokainen yhteistoiminta-alueen virkaeläinlääkäri, joka saa tietoonsa tai epäilee lakisääteisesti vastustettavaa eläintautia tai zoonosia, on velvollinen ilmoittamaan asiasta läänineläinlääkärille. Epäselvissä tapauksissa tulee aina olla yhteydessä läänineläinlääkəriin, päivystysaikana päivystävään läänineläinlääkəriin. Eläintautilain 20 §:n mu-

kaan ilmoitus on tehtävä välittömästi, jos se koskee a-luokan tautia ja heti, kun se on käytännössä mahdollista, jos se koskee muuta luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa tai valvottavaa eläintautia. A-luokkaan kuuluvat vakavat eläintaudit, joita EU:ssa ei pääsääntöisesti esiinny. Näitä ovat muun muassa suu- ja sorkkatauti, klassinen sikarutto, afrikkalainen sikarutto, korkeapatogeeninen lintuinfluenssa ja Newcastlel tauti.

Eläintautien luokittelusta säädetään eläinterveysäännöstössä (EU) 2016/429 ja sen nojalla annetussa tautien luettelointia ja lueteltuja eläinlajeja koskevassa täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2018/1882. Lisäksi eläintautien luokittelusta on säädetty kansallisessa eläintautilaissa (76/2021) ja sen nojalla annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 325/2021. Vesieläinten osalta kansallisesti torjuttaviksi ja valvottaviksi taudeiksi alttiita lajeja on lueteltu myös komission täytäntöönpanopäätöksessä (EU) 2021/260 (liite III).

Tautiepäilystä ja sen toteamisesta ilmoitetaan myös yhteistoiminta-alueen valvontaeläinlääkäreille. Vastaavasti valvontaeläinlääkäri ilmoittaa tietoonsa tulleista eläintautitapauksista lainsäädännön mukaisesti läänineläinlääkärille, asianosaisille kunnaneläinlääkäreille, terveysviranomaisille (zoonosit) ja ympäristöterveydenhuollon johtajalle.

Kunnaneläinlääkärin tulee eläintautilain 22 §:n nojalla ilmoittaa kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille sellaisista eläintauodeista, joista voi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle. Ilmoitettavat taudit on lueteltu asetuksen 325/2021 20 §:ssä (Maa- ja metsätalousministeriön asetus muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintauodeista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimitamisesta).

Kunnaneläinlääkärit toimittavat yhteenvedon virka-alueellaan kalenterikuukauden aikana todetuista luetteloituista taudeista, uusista taudeista ja muista ilmoitettavista eläintauodeista aluehallintovirastolle viimeistään seuraavan kuukauden 15 päivänä eläintautilain (76/2021) ja asetuksen 325/2021 mukaisesti. Ilmoitus tehdään kuukausi-ilmoituslomakkeella tai vapaamuotoisesti sähköpostitse ilmoittamalla vastaavat tiedot. Kaikkien saman toimipisteen eläinlääkäreiden ilmoitukset sisällytetään samaan kuukausi-ilmoitukseen.

3.8.3 Zoonosivalvonta ja vapaaehtoinen terveysvalvonta

Erälle lakisäätteisesti vastustettaville eläintauodeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveysvalvonnan vähimmäistasosta (maa- ja metsätalousministeriön asetus zoonooseista 316/2021). Pakollinen salmonellavalvonta koskee siipikarjaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavien nautojen pitopaikkoja. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan lampaiden ja vuohien maedi-visnan tai kalojen BKD:n varalta.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on tällä hetkellä asetuksen 316/2021 piirissä yksi munintakanala (tällä hetkellä tauolla) ja satunnaisesti keinosiemennyssonneja tuottavia tiloja. Myös nautojen pitopaikat, jotka luovuttavat / myyvät raakamaitoa suoraan kuluttajille yli 2500 kg vuodessa, kuuluvat zoonosiasetuksen nojalla salmonellavalvonnan piiriin. Yhteistoiminta-alueella ei tällä hetkellä ole tiedossa tällaisia tiloja. Yhteistoiminta-alueella on yksi maedi-visna -valvontaohjelmaan kuuluva lampola. Ohjelman ehtojen noudattaminen, kuten tarvittavista tarkastuksista ja näytteenotoista huolehtiminen, on toiminnanharjoittajan vastuulla.

Siipikarjan salmonellavalvonnan tehostaminen on valtakunnallisen valvontasuunnitelman vuoden 2025 painopisteenä. Kuntien tehtävänä on toteuttaa tarkastuskäynnit kansallisen zoonosiasetuksen mukaisesti. Yhteistoiminta-alueella on kotitarvekanaloita, jotka tämänhetkisten tietojen mukaan tuottavat munia vain eläintenpitäjän omaan käyttöön. Valvonnassa tullaan kiinnittämään huomiota siihen, onko toimialueella kananpitäjiä, jotka luovuttavat munia kuluttajille. Käytännössä kananmunien luovuttamisen osalta tieto toiminnasta voi tulla esiin eläinsuojeluvalvonnan tai muun elintarvikevalvonnan yhteydessä. Mikäli todetaan, että kyseessä on zoonosiasetuksen 19 §:n mukainen pienimuotoinen toiminta, pyritään toiminta saamaan valvonnan piiriin.

Valvonnan toteuttaminen on pääosin valvontaeläinlääkärin vastuulla, mutta muiden kunnaneläinlääkäreiden osallistuminen valvontaan on mahdollista.

3.8.4 Vesiviljelylaitosten valvonta

Yhteistoiminta-alueella on yksi rapuja kasvattava laitos. Vesiviljelylaitosten valvontaa suoritetaan riskiperusteisesti Ruokaviraston ja AVIn ohjeistuksen mukaisesti. Valvova viranhaltija on valvontaeläinlääkäri.

3.8.5 Keinollisen lisääntymisen valvonta ja muu eläintautivalvonta

Ruokavirasto voi pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaisesti. Yhteistoiminta-alueella näytteenotoista vastaa valvontaeläinlääkäri Pohjois-Suomen aluehallintoviraston pyyntöjen mukaisesti. Valvontaeläinlääkärin ohella muut kunnaneläinlääkärit voivat osallistua näytteenottoihin.

Eläinten keinollisen lisääntymisen valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri.

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella ei ole tiedossa olevia kyyhkyslakkoja. Alueella on yksi oriin spermaa kotimaan kauppaa varten keräävä keräysasema.

3.8.6 Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Viranomaisvalvonnan ja muiden viranomaistoimien yhteydessä otettujen näytteiden tutkimukset suoritetaan Ruokavirastossa tai Ruokaviraston nimeämässä virallisessa laboratoriossa. Salmonellanäytteet toimitetaan tutkittavaksi SeiLabin Haapaveden toimipisteeseen.

3.9 Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta

Merkitsemisestä ja rekisteröinnistä säädetään eläinterveys sääntöissä (EU)2016/429 ja sitä täydentävissä EU-asetuksissa, eläintunnistuslaissa (1069/2021) ja asetuksessa MMMa 67/2022 eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen on yksi elintarviketurvallisuuden kansallisen valvontasuunnitelman 2025–2028 painopisteistä. Tarkoituksena on, että kunnaneläinlääkärit tarkastavat rekisteröintiasiat muiden tilakäyntien yhteydessä. Tämä edellyttää sitä, että kaikilla kunnaneläinlääkäreillä on pääsy eläintenpitäjärekisteriin.

Velvollisuus rekisteröidä eläinten pitopaikat koskee kaikkia paikkoja, joissa pidetään mm. nautoja, sikoja, lampaista, siipikarjaa, hevosia ja mehiläisiä. Velvoite koskee myös pitopaikkoja, joissa eläimiä on vain yksi tai joissa niitä pidetään lyhytaikaisesti tai harrastemaisesti. Pitopaikan rekisteröinnin laiminlyönti voi tulla esiin praktiikkakäynnillä tai eläinsuojelutarkastuksella. Asia pyritään korjaamaan eläintenpitäjälle annettavalla ohjauksella ja neuvonnalla.

Kunnaneläinlääkäri valvoo virka-alueellaan eläinten merkintää ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista. Kunnaneläinlääkäri valvoo, että eläinten merkintää ja rekisteröintiä koskevia vaatimuksia noudatetaan ja havaitessaan laiminlyöntejä ryhtyy toimenpiteisiin epäkohdan poistamiseksi. Käytännössä kyseeseen tulee ensisijaisesti omistajan ohjaus ja neuvonta, tarvittaessa epäkohdan korjaamisesta voidaan antaa määräys. Valvontatoimet on keskitetty valvontaeläinlääkärille, jolla on käyttöoikeudet eri sovelluksiin, kuten nauta- ja koirarekisteriin, valvontatoimien mahdollistamiseksi. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin epäkohdat voivat tulla esille eläinsuojelutarkastuksen yhteydessä, joka siinä tapauksessa laajenee merkinnän ja rekisteröinnin valvonnaksi.

Eläinten tunnistamisen ylimääräinen valvonta on maksullista, kun todetaan, että lainsäädäntöä ei ole noudatettu.

3.10 Eläinten lääkitsemisen valvonta

EU:n eläinlääkeasetusta 6/2019 on alettu soveltaa koko EU:ssa 28.1.2022 lähtien. Asetusta on täydennetty kansallisella lainsäädännöllä. Lakia eläinten lääkitsemisestä (387/2014) on muutettu ja muutokset (16/2022) lakiin eläinten lääkitsemisestä ovat astuneet voimaan 28.1.2022.

Kunnaneläinlääkäreillä on toimivalta valvoa lääkitsemislain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista eläinten pitopaikoissa aluehallintoviraston antaman määräyksen mukaisesti. Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella lääkitsemislain mukaisista tehtävistä vastaa pääasiassa valvontaeläinlääkäri. Tarvittaessa valvontatoimia voivat suorittaa myös muut kunnaneläinlääkärit, lukuun ottamatta

niitä tiloja, jotka ovat heidän asiakkaitaan. Valtakunnallisen lääkitsemisen valvonnan suunnitelman laatii Ruokavirasto. Käytännössä lääkitsemisvalvontaa suoritetaan maidontuotantotiloilla aina antibioottivahinkojen yhteydessä.

Eläinlääkkeiden käyttö on kiinteä osa praktisoivien eläinlääkärien päivittäistä työtä, joten uusien vaatimusten omaksuminen edellyttää kouluttautumista. Eläinlääkäreiden edellytetään osallistuvan lääkitsemistä koskeviin koulutuksiin myös vuonna 2025 ja perehtyvän aiheeseen liittyvään ohjeistukseen Pikantissa ja Kapulassa.

Eläinlääkärit vastaavat itse oman lääkkeiden käyttönsä lainmukaisuudesta. Eläinlääkäreiden lääkkeiden käyttöön liittyvästä valvonnasta vastaa aluehallintovirasto. Eläinlääkärien lääkitsemisvalvonta on eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan painopisteenä vuonna 2025. Aluehallintovirasto tulee keskittymään eläinlääkäreiden valvonnassa erityisesti lääkkeiden varalle luovutuksen ehtojen täyttymiseen, väärinkäyttöön soveltuvien lääkkeiden hankkimiseen ja vastaanotolta luovuttamiseen sekä antibioottien käyttötietojen toimittamisen tarkastamiseen.

3.11 Sisämarkkinasiirrot, vienti ja tuonti

Sisämarkkinasiirroilla tarkoitetaan kaikkia sellaisia elävien eläinten, alkuiden ja sukusolujen siirtoja, jotka tapahtuvat Suomesta toisiin EU:n jäsenvaltioihin sekä Norjaan ja Sveitsiin tai näistä maista Suomeen.

Asiaan liittyvää keskeistä lainsäädäntöä ovat EU:n eläinterveys säännöstö 2016/429 ja sen nojalla annetut delegoidut asetukset ja täytäntöönpanoasetukset sekä EU:n valvonta-asetus 2017/625. Eri viranomaistahojen tehtävistä ja toimivallasta sisämarkkinakaupassa säädetään kansallisessa eläintautilaissa 76/2021.

Tuontiin ja vientiin liittyvät tarkastukset ovat maksullisia.

3.11.1 Sisämarkkinasiirrot

Kaikkien sisämarkkinakaupan toimijoiden, jotka siirtävät eläimiä, joiden siirroille vaaditaan eläinterveystodistus, on rekisteröidyttävä TRACES-järjestelmään. Eläinterveystodistusta ei vaadita lainkaan lemmikkinä pidettäviltä koirilta, kissoilta tai freiteiltä, jotka matkustavat yhdessä omistajiensa kanssa, ja joita ei ole tarkoitettu myytäväksi.

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä toimijan pyynnöstä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä. Terveystodistus tulostetaan myös paperisena mukaan.

Suomeen saapuvien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkäriin myöntämä TRACES-järjestelmässä laadittu terveystodistus ja muut tarvittavat asiakirjat. Toimijan tulee tarkastaa määräpaikassa eläimet, sukusolut ja alkiot sekä niiden tunnistusmerkinnät ja tuontiasiakirjat välittömästi Suomeen saapumisen jälkeen. Epä-

kohdista ja havaituista puutteista on ilmoitettava välittömästi kunnaneläinlääkärille, joka suorittaa kohteessa tarkastuksen. Tehtävän hoitaa valvontaeläinlääkäri tai tarvittaessa muu kunnaneläinlääkäri.

Aluehallintovirasto ja kunnaneläinlääkäri seuraavat saapuvia tuontierä TRACES-järjestelmästä ja saapuneet erät tarkastetaan tarvittaessa. Mikäli alueella epäillään olevan laittomasti tuotuja eriä, tulee virkaeläinlääkärin aina ryhtyä asiassa toimenpiteisiin. Samoin toimitaan silloin, mikäli aluehallintovirastolta tulee ilmoitus tai pyyntö toimenpiteistä saapuvan eläimen tai tuotteen tarkistamiseksi. Virkaeläinlääkäri raportoi sisämarkkina tuontierille tekemänsä tarkastukset TRACES-järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvonta- eli III-osion.

Epäily laittomasta tuonnista voi tulla esiin myös vastaanotolla. Mikäli saapuva tuote tai eläin ei täytä tuonnin ehtoja, on valvontaeläinlääkäri / muu kunnaneläinlääkäri yhteydessä aluehallintovirastoon ja toimii saamiensa ohjeiden mukaisesti.

Ruokaviraston internetsivuilla ja Pikantissa on virkaeläinlääkärille tarkoitettua ohjeistusta tai valvontamateriaalia eläinten siirtoihin, tuontiin ja vientiin liittyen. Epäselvissä tapauksissa tulee kääntyä läänineläinlääkärin tai Ruokaviraston puoleen.

Tuotantoeläinten (nauta, sika, lammas, vuohi, siipikarja, alpakat, laamat) ja niiden sukusolujen ja alkioiden siirroista Suomeen viranomaisten lisäksi ohjeistusta antaa elinkeinon puolesta Eläinten terveys ETT ry.

3.11.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Kunnaneläinlääkärit voivat myöntää virallisia eläinterveystodistuksia vientiä varten. Vientivaatimusten, ja kohdemaan ja mahdollisen kauttakulkumaan asettamien ehtojen selvittäminen sekä tarkastuksesta sopiminen ovat viejän vastuulla. Viejän tulee myös selvittää, millaista todistusta viennissä tulee käyttää. Viejän tulee täyttää todistus omalta osaltaan ennen valvontaviranomaisen osuutta.

Vientitarkastuksista ja viennissä käytettävien eläinterveystodistusten myöntämiseen liittyvistä menettelyistä säädetään asetuksessa 331/2021 (Maa- ja metsätalousministeriön asetus erälle Euroopan unionin ulkopuolelle vietäville eläimille, niiden sukusoluille ja alkioille, eläinperäisille tuotteille sekä eläimistä saataville sivutuotteille ja niistä johdetuille tuotteille tehtävistä tarkastuksista). Eläinterveystodistus laaditaan joko TRACES-järjestelmässä, Ruokaviraston sähköisessä eCert-eläinterveystodistusten hallinnointijärjestelmässä tai vaihtoehtoisesti kohdemaakohtaiselle, kohdemaan viranomaisten hyväksymälle todistus pohjalle.

TRACES-todistukset tulostetaan aina tavalliselle paperille. Viejän tehtävänä on tarkistaa, tulostetaanko todistus turvapaperille vai ei. Virkaeläinlääkäri tilaa turvapaperit Ruokavirastosta, jos turvapaperia edellytetään. Ruokaviraston internet-sivuilla on lisätietoa ja ohjeita eläinterveystodistusten laatimisesta.

3.11.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Ruokavirasto huolehtii eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen järjestämisestä sekä ohjaa ja valvoo tuontiin liittyvän lainsäädännön täytäntöönpanoa ja noudattamista. Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suorittaa Ruokaviraston palveluksessa oleva tai tähän tehtävään valtuuttama rajaeläinlääkäri.

Jos on aihetta epäillä, että valvonta-asetuksessa tarkoitettu eläin tai tavara on tuotu maahan ilman, että tuonnille asetettuja vaatimuksia on noudatettu, kunnaneläinlääkäri antaa tarvittaessa virka-apua Ruokavirastolle ja Tullille suorittamalla eläinten tai tavaroiden tarkastuksen, avustamalla tarkastuksen suorittamisessa tai suorittamalla eläimiin tai tavaroihin kohdistettavien toimenpiteiden täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä. (Laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019, 5 §).

Mikäli Ruokavirastosta, Tullilta tai aluehallintovirastolta tulee ilmoitus tai pyyntö toimenpiteistä saapuvan eläimen tai tuotteen tarkistamiseksi, tehtävän hoitaa valvonta-eläinlääkäri tai tarvittaessa joku muu kunnaneläinlääkäri. Toimenpiteistä neuvotellaan edellä mainittujen viranomaisten kanssa ja toimitaan saatujen ohjeiden mukaisesti. Samoin toimitaan silloin, mikäli vastaanotolla, maahantuodun eläimen tarkastuksen ja hoidon yhteydessä, herää epäily tuonnin laillisuudesta. Laitonta tuontia epäiltäessä lemmikille tehdään eläintautilain 75 §:n mukainen tarkastus.

3.12 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan keskeistä lainsäädäntöä ovat 1.1.2024 voimaan astunut laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) sekä lopetusasetus (neuvoston asetus eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä (EY) N:o 1099/2009). Eläinten hyvinvointilaki korvasi vuodesta 1996 voimassa olleen eläinsuojelulain.

Eläinten hyvinvointilain säännösten noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksilla. Paikallisia, eläinten hyvinvointilain noudattamista kunnan alueella valvovia viranomaisia ovat kunnaneläinlääkäri ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija. Poliisi valvoo eläinten hyvinvointisäännösten noudattamista toimialueellaan. Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella eläinsuojeluvalvonta on pääosin valvontaeläinlääkäriin vastuulla. Praktikkoeläinlääkärit suorittavat valvontaa tarpeen mukaan valvontaeläinlääkäriin vapaiden aikana, päivystysaikana ja valvontaeläinlääkäriin työparina.

Kunta suunnittelee epäilyyn perustuvan ja ilmoituksenvaraisten kohteiden eläinsuojeluvalvonnan.

3.12.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäilyyn perustuva, eläinten hyvinvointilain 78 § 1. momentin mukainen eläinsuojeluvalvonta kattaa arvion mukaan lähes 80 % kaikesta eläinsuojeluvalvonnasta, ja suunnitelmanmukaista eläinsuojeluvalvontaa on noin 20 %. Käytännössä akuuttivalvonnan

määrä on viime vuosina ollut niin suuri, ja vaatinut priorisointia, että suunnitelmallisia, ilman epäilyä tehtäviä tarkastuksia ei ole pystytty suorittamaan suunnitelman mukaisesti. Kalajoelta hankittavan 0,5 htv:n valvontaeläinlääkäriresurssin toivotaan parantavan asiaa.

Eläinsuojelutarkastuksessa havaittujen epäkohtien johdosta tehtävistä toimista päättää tarkastuksen suorittanut virkaeläinlääkäri. Epäkohtien korjaaminen on eläintenpitäjän vastuulla. Käytännössä kyseeseen tulevat useimmin kehotusten, määräysten ja kieltojen antaminen sille, joka säädöksiä rikkoo. Viranomaisen menettelyistä säädetään hyvinvointilain luvussa 12. Määräysten ja kieltojen noudattamista valvotaan uusintatarkastuksella. Kehotusten noudattamista valvotaan asiakirjatarkastuksella. Aluehallintovirasto voi tehostaa määrättyä velvoitetta uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään.

Valvontaeläinlääkäri huolehtii myös hyvinvointilain 97 § mukaisista kiireellisistä toimenpiteistä eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Käytännön toimet ratkaistaan tapauskohtaisesti. Seura- ja harrastuseläimiin liittyvissä toimissa ollaan ensisijaisesti yhteydessä eläinhoitoloihin ja tuotantoeläimiin liittyvissä toimissa lomituspalveluun. Nivalan, Sievin ja Ylivieskan lomituspalveluista vastaa Nivalan lomituspalvelun toimipiste ja Alavieskan lomituspalveluista Kalajoen toimipiste.

Tarkastukset suoritetaan parityönä erityisesti silloin, jos on ennakoitavissa, että tarkastuksen suorittaminen on haasteellista kohteesta johtuvista syistä tai jos tapaus on muuten laaja tai työläs. Yksityisasunnoissa suoritettavat tarkastukset suoritetaan parityönä. Valvontaeläinlääkäriin työparina toimii ensisijaisesti praktikkoeläinlääkäri tai toinen valvontaeläinlääkäri. Ylivieskan, Kalajoen, Haapajärven ja Helmen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla on sopimus valvontaeläinlääkäriyhteistyöstä. Sopimus mahdollistaa valvontaeläinlääkäreille yhteistyön tarkastustoiminnassa, pöytäkirjojen laatimisessa ja konsultoinnissa.

Myös terveysinsinöörit ja ympäristöterveydenhuollon johtaja ovat hyvinvointilain tarkoittamia eläinsuojeluviranomaisia, ja voivat siten osallistua tarkastukseen. Tarvittaessa tarkastus voidaan suorittaa yhteistarkastuksena toisen viranomaisen kanssa, kuten rakennusterveysasiantuntijan pätevyyden suorittaneen terveysinsinöörin, rakennustarkastajan, ympäristönsuojeluviranomaisen, sosiaalityön tai ELY-keskuksen tarkastajan kanssa niin, että kukin viranomainen suorittaa kohteessa omaan toimivaltaansa kuuluvat valvontatoimet.

Eläinten hyvinvointilain 82 §:n mukaan valvontaviranomainen voi valvontaa ja tarkastusta tehdessään käyttää apunaan ulkopuolista asiantuntijaa tai avustajaa, jolla on kyseessä olevaan eläinlajiin ja sen pitomuotoon tai tehtävän muuhun luonteeseen nähden riittävä pätevyys.

Osa tarkastuksista voidaan suorittaa yhteistarkastuksena aluehallintoviraston läänineläinlääkäriin kanssa, mikäli yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa siihen päädytään. Mikäli tilanne vaatii, voi paikallinen eläinsuojeluviranomainen pyytää eläinsuoje-

lulain mukaisen valvontatehtävän siirtämistä aluehallintovirastolle eläinlääkintähuoltolain 6 §:n nojalla.

Mikäli tarkastuskohteen omistaja tai haltija pyrkii estämään tarkastuksen suorittamisen, pyydetään tarkastuksen suorittamiseen virka-apua poliisilta, kuten edellä tässä suunnitelmassa on kuvattu. Mikäli omistaja tai haltija käyttäytyy tarkastuksella uhkaavasti, keskeytetään tarkastus ja jatketaan sitä poliisin virka-avun turvin.

3.12.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Suunnitelmallinen eläinsuojeluvalvonta kohdistuu yhteistoiminta-alueella eläinten hyvinvointilain 78 § 2. momentin mukaiseen ammattimaiseen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuvaan seura- ja harraste-eläintenpitoon. Tällaisia kohteita on noin 25 kappaletta, ja niissä käyntitiheys on 1–3 vuoden välein. Luettelo valvontakohteista on valvontaeläinlääkärillä.

3.13 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Sivutuotelaki 517/2015 ja sen nojalla annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus 783/2015 eläimistä saatavista sivutuotteista sisältävät EU:n sivutuoteasetusten kansalliseen toimeenpanoon liittyviä helpotuksia. Laissa säädetään myös valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät. Luonnonvaraisten eläinten haaskaruokintapaikkoihin sovelletaan lakia eläintunnistusjärjestelmästä (238/2010).

Aluehallintovirastot ja kunnaneläinlääkärit valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita Ruokaviraston vuosittaisen valvontaohjeen mukaisesti. Yhteistoiminta-alueella sivutuotevalvonnasta vastaa pääosin valvontaeläinlääkäri. Kunta suunnittelee aluehallintoviraston tarkastettaviksi päättämien laitosten ja toimijoiden valvonnan toteuttamisen ja raportoinnin määräaikoja noudattaen. Tehdyistä tarkastuksista laaditut tarkastuskertomukset sekä mahdolliset pakkokeinopäätökset toimitetaan aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

Lisäksi kyseeseen voivat tulla toimijan epäiltyjen laiminlyöntien johdosta tehtävät tarkastukset, jotka ovat toimijalle maksullisia siinä tapauksessa, että tarkastuksessa todetaan puutteita säännösten noudattamisessa.

Sivutuotteiden jäljitettävyyden on eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan painopisteenä vuonna 2025. Kunnaneläinlääkärien sivutuotevalvonnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että laitokseen tulevat, käsiteltävät ja lähtevät sivutuotteet ovat aina jäljitettävissä eteen- ja taaksepäin, sivutuotteiden merkinnät täsmäävät, saapuva

tavara täsmää kaupallisten asiakirjojen kanssa, ja laitos varmistaa, että sivutuotteita vastaanottavalla taholla on oikeus ottaa vastaan kyseisiä sivutuotteita.

3.13.1 Sivutuotelaitokset ja sivutuotteita käyttävät toimijat

Sivutuotteita käyttävän toimijan tai käsittelijän on haettava rekisteröintiä tai hyväksyntää toimivaltaiselta viranomaiselta ennen toiminnan aloittamista. Toimivaltaisia viranomaisia, jotka voivat sivutuotelain mukaan rekisteröidä ja hyväksyä sivutuotelaitoksia - ja toimijoita ovat kunnaneläinlääkärit ja Ruokavirasto. Ylivieskan ympäristöterveyden yhteistoiminta-alueella hakemukset käsittelee valvontaeläinlääkäri, joka vastaa myös toimijoiden valvonnasta.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on aiemmin ollut yksi sivutuoteasetuksen mukainen pienpolttolaitos, jota on valvottu valtakunnallisen suunnitelman mukaisesti. Tämänhetkisen tiedon mukaan polttolaitos ei tällä hetkellä ole käytössä.

Haaskatoimijan tulee ennen sivutuoteasetuksen 783/2015 mukaisen haaskatoiminnan aloittamista tehdä toiminnasta ilmoitus haaskapaikkarekisteriin sähköisen asioinnin kautta. Haaskatoiminnalla tarkoitetaan käsittelemättömien eläinperäisten sivutuotteiden käyttöä luonnonvaraisten eläinten ruokintaan. Kirjallinen rekisteröinti-ilmoitus on mahdollista toimittaa myös kunnaneläinlääkärille, joka vie tiedot haaskapaikkarekisteriin. Yhteistoiminta-alueella rekisteröinti-ilmoitukset käsittelee valvontaeläinlääkäri.

Vastuu haaskakäyttöön päätyvistä sivutuotteista ja niiden laadusta on sivutuotteen tuottajalla ja käyttäjällä. Haaskaruokintaan käytetyn sivutuotteen määrästä, eläinlajista ja sivutuoteluokasta on tehtävä kolme kertaa vuodessa ilmoitus sekä sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet ovat peräisin, että sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Yhteistoiminta-alueella ilmoitukset tehdään valvontaeläinlääkärille, joka vastaa ilmoitusten arkistoinnista ja ilmoituksista aluehallintovirastolle.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan haaskatoiminnan tarkastusten tekoperusteet, mutta kunnaneläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet. Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella haaskatoiminta ja haaskapaikka tarkastetaan siinä tapauksessa, kun on syytä epäillä, että haaskatoiminnassa ei noudateta haaskanpitoon liittyvää lainsäädäntöä. Tavoitteena on tarkastaa kaikki haaskapaikat kerran ohjelmakauden aikana ilman epäilyä.

3.13.2 Sivutuotteiden hautaaminen

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kunnat kuuluvat nautojen ja lampaiden raatojenkeräilyalueeseen. Keräilyalueella edellä mainittujen eläinten raatojen hautaaminen on kielletty. Kuolleina syntyneet eläimet saa kuitenkin haudata.

Sikojen ja siipikarjan osalta alue kuuluu syrjäiseen alueeseen. Turkiseläinten kokonaisten raatojen osalta alueen kunnat, paitsi Alavieska, kuuluvat syrjäiseen alueeseen. Sivutuotteiden hävittämisestä syrjäisillä alueilla säädetään sivutuoteasetuksessa. Sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen hautaaminen on sallittua syrjäisillä alueilla.

Kotiteurastuksen sivutuotteiden, teurastuspaikoista ja pienimuotoisista leikkaamoista peräisin olevien luokan 2 ja 3 sivutuotteiden hävitykseen sovelletaan samoja keräily- ja syrjäisiä alueita kuin kokonaisten raatojen hävitykseen. Keräilyalueilla em. sivutuotteet on käsiteltävä tai hävitettävä hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa.

Toimijan on pidettävä kirjaa haudattujen raatojen tai sivutuotteiden määrästä, luokista ja eläinlajeista sekä hautauspäivämääristä ja – paikoista. Hautauksista on ilmoitettava aluehallintovirastolle tautitapauksissa.

Sivutuotteiden hävittämistä valvoo valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri käsittelee myös sivutuotteiden hautaamiseen liittyvät epäilyilmoitukset, joita voi tulla kansalaisilta ja muilta viranomaisilta. Valvontaeläinlääkäri on tarvittaessa yhteydessä ympäristönsuojeluviranomaiseen, esimerkiksi tilanteissa, joissa on syytä epäillä myös ympäristön pilaantumista. Epäily sivutuotteiden epäasiallisesta hävittämisestä voi syntyä myös muun valvonnan, kuten eläinsuojeluvalvonnan yhteydessä. Valvontaeläinlääkäri suorittaa tarvittaessa kohteessa sivutuotelain mukaisen tarkastuksen ja ryhtyy tarvittaviin hallinnollisiin toimiin epäkohtien korjaamiseksi. Korjaavista toimenpiteistä vastaa toimija. Elintarvikehuoneistojen osalta sivutuotteiden asianmukaista hävittämistä valvotaan elintarvikelain mukaisilla tarkastuksilla.

3.14 Ehdollisuuden valvonta (entiset täydentävät ehdot)

Ehdollisuuden noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien täysimääräisen maksamisen edellytyksenä. Ehdollisuus perustuu aiempaan täydentävien ehtojen järjestelmään.

Ehdollisuuden valvontaan liittyvät tehtävät kuuluvat aluehallintovirastolle. Myös kunnallisen valvontaviranomaiset tarkastukset eli ns. perustarkastukset, joissa todetaan ehdollisuusvaatimusten laiminlyöntejä, voivat johtaa tarkastuksen laajentumiseen ehdollisuuden valvonnaksi ja tukiseuraamuksiin. Perusvalvonnan laajennuksia voidaan tehdä mm. seuraavista valvonnoista: eläinsuojelutarkastukset, maitohygieniatarkastukset ja lääkekirjanpidon valvonta. Tarkastuksiin liittyvät asiakirjat tehdään riittävän tarkasti, jotta laajennuksia ehdollisuuden valvontoihin voidaan tehdä, ja toimitetaan aluehallintovirastoon viipymättä.

3.15 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

3.15.1 Peruseläinlääkäripalvelut

Eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä säädetään eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Eläinlääkintähuoltolain uudistus on saatettu loppuun vuonna 2023 ja uuden eläinlääkintähuoltolain (285/2023) on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026. Eläinlääkintähuoltolain tarkoituksena on turvata perustasoisten eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kansanterveyden kannalta keskeisten eläinlääkäripalvelujen saatavuus koko maassa. Toimivilla eläinlääkinnän palveluilla on myös kansanterveydellistä merkitystä, koska osa eläinten ja ihmisten taudinaiheuttajista on yhteisiä, ja lääkeaineresistenssi uhkaavana ongelmana koskee sekä eläimiä että ihmisiä.

Eläinlääkintähuoltolain tuomat muutokset pyritään ennakoimaan ja valmistautumaan niihin vuoden 2025 aikana.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella järjestetään peruseläinlääkäripalvelut kaikille eläimille virka-aikana. Muita, kuin uuden eläinlääkintähuoltolain 8 § mukaisia palveluita tarjotaan vain vähäisessä määrin. Kiireellistä eläinlääkäripalvelua tarjotaan kaikille eläimille kaikkina vuorokaudenaikoina. Eläinlääkinnän toimipisteitä on kaksi, toinen Nivalassa ja toinen Ylivieskassa. Ylivieskan vastaanotolla työskentelee neljä eläinlääkäriä ja eläintenhoitaja, Nivalan vastaanotolla kolme eläinlääkäriä.

Peruseläinlääkäripalveluilla tarkoitetaan nykyisen, valvontasuunnitelmaa laadittaessa voimassa olevan eläinlääkintähuoltolain 765/2009 mukaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa (ElhL 3 §). Lain perustelujen mukaan peruseläinlääkäripalveluja ovat eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien ennalta ehkäisemiseksi tarpeelliset sekä tuotantotaloudellisesti, epidemiologisesti tai eläinsuojellisesti perusteltavissa olevat eläinlääkäripalvelut.

Voimassa olevan eläinlääkintähuoltolain 11 §:n mukaan kunnan/yhteistoiminta-alueen on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaittensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella.

Uuden eläinlääkintähuoltolain 285/2023 9 §:n mukaan kunkin eläinlääkäripalvelujen järjestäjän järjestämisvastuun laajuus määräytyy alueellisten tarpeiden perusteella. Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen mitoituksessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien järjestäjän alueella tarjoamat palvelut.

Uuteen eläinlääkintähuoltolakiin on kirjattu yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut. Kyseisiä palveluita pidetään välttämättöminä eläinten terveyden

ja hyvinvoinnin sekä kansanterveyden kannalta, joten ne on katsottu tarpeelliseksi turvata julkisen järjestämisvastuun kautta. Luettelo palveluista on lain 8 §:ssä. Eläinlääkintähuoltolain 9 §:n mukaan luettelossa mainitut palvelut tulee järjestää ainakin elintarvike- ja turkistuotantoa varten pidettävillä eläimillä, lisäksi kiireellinen eläinlääkärinapu tulee järjestää kaikille kotieläimille sekä arkipäivisin virka-aikaan että virka-ajan ulkopuolella. Muut 8 §:n mukaiset eläinlääkäripalvelut kuuluvat järjestämisvastuuseen siltä osin kuin niiden järjestäminen on tarpeen kyseisten palvelujen riittävän ja kohtuuhintaisen alueellisen saatavuuden, tuotantoeläinten palveluiden ja kiireellisen eläinlääkärinavun saatavuuden ja muiden järjestäjälle tässä eläinlääkintähuoltolaissa säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaamiseksi. Näitä tehtäviä ovat muun muassa eläintautilain ja eläinten hyvinvointilain mukaiset tehtävät.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella toimii kaksi yksityistä eläinlääkäriasemaa: Savisillan eläinklinikka Ylivieskassa ja Eläinklinikka Nivel Nivalassa. Ne tarjoavat lemmikkieläimille ajanvarausperusteisia palveluja arkisin. Eläinlääkäriasemilla ei ole päivystysaikaisia palveluita ja ne ovat suljettuina yrittäjien loma- ja vapaa-aikoina. Yksityisiä pieneläinpalveluita ei ole saatavissa ympärivuorokautisesti myöskään yhteistoiminta-alueen ulkopuolelta kohtuullisen etäisyyden päässä. Alueella toimivat yksityiset, tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluita tarjoavat eläinlääkärit eivät tarjoa päivystysaikaisia palveluita. Yhteistoiminta-alueen on näin ollen vastattava sekä pieneläin- että tuotantoeläinpalvelujen saatavuudesta toiminta-alueellaan kaikkina vuorokaudenaikoina. Kaikille kotieläimille suunnattujen eläinlääkinnän palveluiden riittävän ja kohtuuhintaisen alueellisen saatavuuden, kiireellisen eläinlääkärinavun sekä eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvonnan tehtävien turvaamiseksi eläinlääkäripalvelut on perusteltua mitoitaa eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaisiksi koskien kaikkia kotieläimiä.

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on noin 210 nautatilaa, joista lypsykarjatiloja on 144 (Alavieska 26, Nivala 62, Sievi 33 ja Ylivieska 23). Muut nautakarjatilat ovat lihanauta- ja vasikkakasvattamoja sekä emolehmätiloja. Sikatiloja valvontayksikön alueella on 8, lampoloita 4, hevostalleja n. 25 ja isompia siipikarjatiloja 1 kappaletta (tällä hetkellä tauolla). Lisäksi alueella on runsaasti pienempiä talleja, kotitarvekanaloita, harrastelampoloita ja jonkin verran lemmikkisikoja. Turkistarhoja ei tällä hetkellä ole lainkaan ja mehiläistarhoja on 3 kappaletta. Lisäksi on yksi rapujen kasvattaja (vesiviljelylaitos). Neljä viimeksi mainittua ryhmää työllistävät kunnaneläinlääkäreitä vain vähäisessä määrin.

Muiden kotieläinten (lemmikit / pienikokoiset seura- ja harraste-eläimet) määräksi yhteistoiminta-alueella on arvioitu noin 4121 kappaletta.

Puhelinneuvonta

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen asiakkailta on mahdollisuus maksuttomaan puhelinneuvontaan kaikkina vuorokauden aikoina kahdesta puhelinnumerosta. Kiireettömiä asioita koskeva neuvonta on keskitetty arkiaamuille (ma – pe) klo 8.00–9.30. Vastaanottoajan jälkeen puhelut ohjautuvat yhdelle eläinlääkärille,

joka vastaa neuvonnasta kello 16 asti. Päivystysaikoina palvelee kaksi keskitettyä puhelinnumeroa, jotka on tarkoitettu kiireellisiä hätätapauksia varten.

Sairaanhoito

Eläinten sairaanhoitopalveluita tarjotaan tarpeen mukaisesti kaikkina ajankohtina vuorokauden ympäri. Kiireettömiä palveluita tarjotaan arkisin virka-aikana. Hyötyeläimiä hoidetaan niiden pitopaikoissa, missä suoritetaan myös tarvittavat leikkaukset (nautojen vierasesineleikkaukset, juoksutusmahaleikkaukset ja keisarileikkaukset). Lemmikkieläimiä hoidetaan sekä Ylivieskan että Nivalan vastaanotoilla. Ylivieskan vastaanotolla on eläintenhoitaja, joka voi tarvittaessa avustaa toimenpiteissä. Sairaanhoidon palveluvalikoima vastaa uuden eläinlääkintähuoltolain 8 §:n listausta yleisen edun kannalta välttämättömistä eläinlääkäripalveluista. Erikoisvarusteltuja, esimerkiksi sairaalatasoisia tiloja tai erikoistumiskoulutusta edellyttäviä hoitoja ja tutkimuksia ei tehdä kummallakaan vastaanotolla.

Terveydenhoito

Peruseläinlääkäripalvelua suunnataan ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämisessä. Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastraatiot sekä koirien kastraatiot, jotka luetaan kuuluviksi perustasoiisiin eläinlääkäripalveluihin, kuuluvat yhteistoiminta-alueen palveluvalikoimaan. Myös märehäntijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyviä tarkastuksia ja hoitoja on tarjolla kysyntää vastaavasti. Terveydenhoidon palveluvalikoima vastaa uuden eläinlääkintähuoltolain 8 §:n listausta yleisen edun kannalta välttämättömistä eläinlääkäripalveluista.

Eläinten lopetus

Kotieläinten ja eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluvat tarjolla oleviin peruseläinlääkäripalveluihin. Luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta syntyneet kulut laskutetaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta.

Todistukset

Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten kuuluu peruseläinlääkäripalveluun.

3.15.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Eläinlääkinnän palveluvalikoimaan kuuluvat voimassa olevan eläinlääkintähuoltolain 12 §:n mukaiset terveydenhuollon palvelut hyötyeläimille. Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia

ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. (ElhL 11 § ja 12 §). Elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat sisältyvät kunnan järjestämisvastuulla oleviin palveluihin myös uuden eläinlääkintähuoltolain nojalla. Vastuu terveydenhuollon käyntitiheyden noudattamisesta on toiminnanharjoittajalla.

Tiloilla on taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuoltosopimusten solmiminen eläinlääkärin kanssa, ja sopimukseen kuuluvien tarkastuskäyntien toteuttaminen ajoissa ja vaaditussa laajuudessa. Terveydenhuoltokäyntien tiheys riippuu tilakoosta ja siitä, luovutetaanko valtakunnallisen terveydenhuoltosopimuksen piiriin kuuluvalla tilalla lääkkeitä varalle.

Yhteistoiminta-alueen praktikkoeläinlääkäriresurssit on mitoitettu siten, että henkilöstöä riittää tuotantoeläinten terveydenhuoltotehtäviin. Kaikki praktikkoeläinlääkärit osallistuvat terveydenhuoltotyöhön. Terveydenhuoltoon on arvioitu kuluvan noin yksi henkilötyövuosi. Käytettävissä olevilla eläinlääkäriresursseilla tähän kysyntään pystytään vastaamaan.

Terveydenhuoltosopimusten ja tilakäyntien määrät perustuvat tuoreimpiin käytettävissä oleviin lukuihin eli vuoden 2023 lukuihin. Pohjois-Suomen aluehallintovirastosta saatujen tietojen mukaan Naseva-terveydenhuoltosopimus on vuonna 2023 ollut Alavieskassa 34 (35), Nivalassa 98 (103), Sievissä 50 (50) ja Ylivieskassa 29 (29) tilalla; yhteensä 211 (217) tilalla. Sulkuihin on merkitty vuoden 2022 tilanne. Luku vastaa suunnilleen alueen nautatilojen lukumäärää, minkä perusteella terveydenhuoltosopimusten kattavuus on alueella hyvä. Terveydenhuollon vuosikatsauksia on vuonna 2023 tehty yhteensä 190 (197) kappaletta. Nautaterveydenhuollon sääntöjen mukaan tilalla tulee tehdä vähintään yksi vuosittainen terveydenhuoltokäynti, jonka perusteella päivitetään tilalle laadittu kirjallinen terveydenhuoltosuunnitelma. Tämän lisäksi tiloille tehdään terveydenhuollon tilannekatsauksia, joiden tarve ja tiheys riippuu mm. tilakoosta. Näitä tilannekatsauksia on vuonna 2023 tehty toimialueen tiloille yhteensä 209 (193) kappaletta. Kaikkiaan nautaterveydenhuoltokäyntejä on siten tehty vuonna 2023 399 (390) kappaletta. Yhteistoiminta-alueen eläinlääkärit ovat raportoineet tehneensä vuonna 2023 yhteensä 182 (188) Naseva-terveydenhuoltokäyntiä. Lukumäärä sisältää sekä vuosi- että tilannekatsaukset. Luvuista on pääteltävissä, että hieman alle puolet kaikista nautaterveydenhuollon käynneistä on hoidettu yksityisten tuotantoeläinlääkäreiden toimesta.

Sikava-terveydenhuoltosopimuksia on aluehallintoviraston tilastojen mukaan Alavieskassa vuonna 2023 ollut 1, Nivalassa 6 ja Ylivieskassa 1 tilalla eli yhteensä 8 tilalla. Maaseututoimista saatujen tietojen mukaan alueella on tällä hetkellä yhteensä kahdeksan sikalaa (Alavieska 1, Nivala 6, Ylivieska 1). Sikaterveydenhuollon kattavuus on näin ollen 100 %. Terveydenhuoltokäyntejä on tehty yhteensä 35. Yhteistoiminta-alueen eläinlääkärit ovat raportoineet tehneensä vuonna 2023 yhteensä 28 Sikava-terveydenhuoltokäyntiä.

3.15.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina (ElhL 13 §). Vastava velvoite on kirjattu myös uuteen eläinlääkintähuoltolakiin.

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet kaikkina vuorokauden aikoina, ja tämä palvelu tarjotaan yhteistoiminta-alueella sekä tuotanto- että muille eläimille. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä sokin hoito, synnytyssapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkäriskolautuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottoiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Keisarinleikkaukset märehitijöille, ja myös koirille ja kissoille suoritetaan kunnaneläinlääkäriin toimesta, ellei leikkausta tarvitsevia pieneläimiä pystytä lähettämään jatkohoitoon klinikalle.

Pieneläinten luunmurtumissa suoritetaan välttämätön immobilisaatio. Kotieläinten ja eläinlääkäriin vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopettaminen eläinsuojellisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Kunnan on järjestettävä päivystyspalvelu virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkäriapua varten yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella. (ElhL 13 §)

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen toiminta-alueella toimii kaksi päivystysrengasta. Toiseen kuuluvat Alavieska ja Ylivieska, Kalajoen kaupunki sekä Merijärven kunta. Toiseen alueeseen kuuluvat Nivala ja Sievi. Mikäli kaikki virat ovat täytettyinä, kumpaankin päivystysrenkaaseen kuuluu viisi eläinlääkäriä. Päivystysrengaskaisiin ei ole tiedossa muutoksia vuonna 2025. Päivystykset toimivat nykyisellään kohtuullisen hyvin. Yhteistoiminta-alueella on päivystyksiä koskeva paikallinen sopimus, jossa normaali päivystystiheys on määritelty yhdeksi viidestä päivystysvuorosta.

Kiireellinen eläinlääkäriapu on päivystysalueella järjestettävä siten, että kotieläimiä, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkäriin vastaanotolle, ja kotieläimiä, joille annettava eläinlääkäriapu edellyttää eläinlääkäriin käyntiä eläimenpitopaikassa, hoitaa pääasiassa eri henkilökunta. Tästä vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa päivystysalueella, jonka eläintiheys on pieni tai jossa sellaisten kotieläinten, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkäriin vastaanotolle, osuus kaikista päivystysalueella pidettävistä kotieläimistä on vähäinen tai se on muusta erityisestä syystä perusteltua. (ElhL 13 §)

Tuotanto- ja lemmikkieläinpäivystystä ei ole eriytetty, koska päivystysaikana hoidettavien eläinten määrä on sellainen, ettei erillispäivystysten järjestäminen yhteistoiminta-alueen omana toimintana ole tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta. Lisäksi päivystystiheys kasvaisi yli paikallisessa sopimuksessa määritellyn. Eriyttäminen edellyttäisi päivystyspiirien tarkastelua yhtä yhteistoiminta-aluetta laajemmalla alueella. Aiemmin on keskusteltu maakunnallisesta tai Oulun eteläisen kuntien yhteisestä päivystyksestä, mutta työtä toteutuskelpoisen mallin rakentamiseksi ei ole toistaiseksi käynnistetty. Päivystyspalvelut ovat tällä hetkellä asiakkaiden saavutettavissa kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisen etäisyyden päässä.

Valvontaeläinlääkäri ei osallistu päivystyksiin. Kiireelliset eläinsuojelulain mukaiset virkatehtävät päivystysaikana hoitavat päivystävät praktikkoeläinlääkärit. Kaikki päivystävät eläinlääkärit ovat virkasuhteessa kuntaan, joten heillä on toimivalta eläinsuojelu- ja eläintautiasioissa.

Päivystysalueilla on järjestetty keskitetty puhelinpalvelu yhteydenottoja varten.

3.15.4 Saatavuus- ja laatutavoitteet

Ajanvaraus

Sekä Ylivieskan että Nivalan vastaanotoilla on arki-aamuisin klo 8–9.30 keskitetty yhteydenottopalvelu, ja eläinlääkäreillä on yhteinen ajanvarausjärjestelmä KlinQ-ohjelmistossa.

Yksi kummankin vastaanoton eläinlääkäreistä vastaanottaa puheluita aamuvastaanoton jälkeen kello 16 saakka. Muut, kuin kiireiset sairastapaukset, hoidetaan ajanvarausperusteisesti joko vastaanotoilla tai pitopaikoissa. Ylivieskan vastaanotolla pieneläimien ajanvarausvastaanottoa hoitaa päivittäin pääsääntöisesti yksi eläinlääkäri ja hänen apunaan eläintenhoitaja.

Saatavuus

Eläinlääkintähuoltolain mukaan peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkärinavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen. (ElhL 14 §)

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen eläinlääkintähuolto tarjoaa palvelut normaalitilanteissa seuraavasti: Jos avun tarve ei ole kiireellinen, sairauskäynti- tai vastaanottoaika järjestyy viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset voidaan lomakauden ulkopuolella varata selvästi alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Peruseläinlääkäripalvelut on järjestetty siten, että kaikki asiakkaat saavat palvelun alle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä.

Kiireellisen eläinlääkäriavun resurssit on mitoitettu siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Päivystysalueet on mitoitettu siten, että päivystävän eläinlääkäriin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Remissioklinikalle matka voi olla pidempikin, mutta välitön ensiapu pyritään antamaan omassa vastaanottopisteessä.

Ennakoimattomissa tilanteissa, joissa henkilöstöstä on yllättäen vajeita, pyritään ensisijaisesti turvaamaan kiireellistä hoitoa tarvitsevien tuotantoeläinten ja pieneläinten hoito. Tarvittaessa pidättäydytään varaamasta aikoja kiireetöntä hoitoa tarvitseville potilaille ja perutaan jo varattuja, kiireettömiä aikoja.

Yhteistoiminta-alueen kunnat eivät subventoi matkoista johtuvia kustannuksia, koska matkat toiminta-alueella ovat kohtuulliset eikä niistä katsota aiheutuvan sellaisia kustannuksia, että eläinlääkäriä ei pystyisi tästä syystä käyttämään.

Mikäli pieneläinten päivystyspalvelut ostettaisiin yksityiseltä taholta liian kaukaa, on asiakkaan kynnys hankkia eläimelleen asianmukaista hoitoa omiaan nousemaan liian korkeaksi, mikä voi johtaa eläinsuojelullisiin ongelmiin potilaan kannalta.

Palautteen kerääminen, valitusten käsittely ja vahingonkorvausasiat

Asiaa on käsitelty myös valvontasuunnitelman kohdassa 2.10.

Eläinlääkintähuollon vastaanottotiloissa on asiakkaiden saatavilla palautelomakkeita sekä lukittu laatikko niiden palauttamista varten. Ympäristöterveydenhuollon johtaja kokoaa palautteen ja palauteasiat käsitellään yhdessä eläinlääkärien kanssa. Palautelomakkeessa ei kysytä asiakkaan henkilöllisyyttä, joten yleinen palaute on nimetöntä. Valvontayksikön omana laatutavoitteena vuodelle 2025 on asiakaspalautteen kerääminen.

Ei-kirjallisissa valitustapauksissa praktikkoeläinlääkärit ja valvontaeläinlääkäri ohjaavat asiakasta ottamaan yhteyttä ensisijaisesti ympäristöterveydenhuollon johtajaan. Palautteita voi tulla myös kaupungin kirjaamon kautta. Kaikki kirjalliset valitukset / yhteydenotot käsitellään, ja niistä annetaan valittajan toivoessa palaute joko sähköisesti tai kirjeellä. Mikäli valitus koskee ympäristöterveydenhuollon johtajaa, valittaja ohjataan ottamaan yhteyttä hänen esihenkilöönsä.

Asioissa, joissa tehdään hallintopäätös, annetaan päätöksen kohteelle oikaisuvaatimus- tai valitusosoitusohjeet.

Tavanomaisissa potilasvahinkoihin liittyvissä korvausasioissa menetellään Ylivieskan kaupungin hallintosäännön mukaisesti. Tarvittaessa vahinkotapahtumasta pyydetään lausunto Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta. Mikäli työnantaja todetaan isännävastuuperiaatteella korvausvelvolliseksi, korvaa työnantajan vastuuvakuutus asianosaiselle koituneen vahingon. Toimialajohtaja eli tekninen johtaja tai hänen mää-

räämänsä taho päättää vahingonkorvauksen myöntämisestä tai vaatimisesta toimi-alueellaan, kun korvausvaatimus on enintään 10 000 euroa. Yli 10 000 euron mutta enintään 20 000 euron korvausvaatimuksista päättää ympäristöterveyslautakunta ja sitä suuremmista korvausvaatimuksista kaupunginhallitus.

Henkilöstöä koskee lakisääteisten henkilövakuutusten lisäksi kuntatyönantajan vastuuvakuutus, joka kattaa toiminnassa aiheutetut esine-, henkilö- ja varallisuusvahingot, mukaan lukien eläinlääkärin toiminnassa aiheutetut vahingot ja julkista valtaa käytettäessä aiheutetut varallisuusvahingot. Vakuutuksessa on omavastuu 2 000 € ja vakuutusmäärä on 2 650 000 € vahinkotapausta kohden.

3.15.5 Toimitilat ja välineresurssit

Peruseläinlääkäripalveluita ja kiireellistä eläinlääkäriapua tarjotaan kahdesta kiinteästä palvelupisteestä. Nivalassa, osoitteessa Pajatie 1 C on kolmen eläinlääkärin tuotantoeläinvastaanotto ja Ylivieskassa, osoitteessa Katajistontie 2 neljän eläinlääkärin yhteisvastaanotto. Ylivieskan vastaanotolla työskentelee lisäksi eläintenhoitaja.

Molemmilla vastaanotoilla on henkilökunnalle sosiaalityöt peseytymis- ja lepotiloineen. Molemmilla vastaanotoilla on työvaatteiden pesumahdollisuus.

Lääkkeille on sekä kylmäsäilytys- että muuta säilytystilaa. Huumausaineiksi luokitettavat lääkkeet säilytetään lukittavassa kaapissa.

Vastaanotoilla on saatavissa mikroskooppi, UÄ-laitteita, pulttipistooli sekä tavanomaisia instrumentteja. Ylivieskassa on runsaampi varustus pieneläininstrumentteja, kuin Nivalassa. Molemmilla vastaanotoilla on instrumenttien pesu- ja desinfektio- ja autoklaavi välinehuoltoa varten. Ylivieskan vastaanotolla on erillinen huonetila välinehuoltoa ja laboratoriotutkimuksia varten.

Ylivieskan vastaanottotilat ovat hyvin varustellut ja tilojen varustelutaso mahdollistaa peruseläinlääkäritason leikkaustoiminnan hyvin erillisen leikkaussalin vuoksi. Ylivieskan vastaanotolla on ultraäänilaitteita pieneläimiä varten sekä laitteistot tavallisimpien verinäytteiden tutkimiseen. Vaativammassa analytiikassa eläinlääkärit tukeutuvat ulkopuolisiin laboratorioihin. Röntgeniä ei ole kummallakaan vastaanotolla.

Nivalassa on tuotantoeläinlääkinnän tarpeita vastaavat tilat, ja yksi toimenpidehuone pieneläinten hoitoa varten. Nivalassa on mahdollisuus sekä suur- että pieneläinten perusverenäytteiden analysointiin.

Siivous ja jätehuolto on järjestetty molemmilla vastaanotoilla. Ylivieskassa on pakastin, jossa voidaan varastoida tuhkaukseen tai hävitykseen meneviä kuolleita pieneläimiä, sekä tarvittaessa myös näytteitä ennen niiden lähettämistä tutkittavaksi.

Ylivieskan vastaanotolla on murtosuojaus ja nauhoittava kameravalvonta. Turvallisuuspalveluiden käyttämisestä on vartiointiliikkeen kanssa sopimus molempia vastaanottoja koskien ja vastaanotoilla on vartijan hätäkutsupainikkeet. Nivalan teolli-

suuskylän hallinnoimien kiinteistöjen vartiointia suorittava vartija tarkastaa kierroksellaan myös eläinlääkinnän vastaanoton tilat ulkopäin.

3.15.6 Ostopalvelut

Yhteistoiminta-alueella ei ole ostopalvelusopimuksia eläinlääkintäpalveluiden järjestämisestä.

3.15.7 Laboratoriopalvelut

Häiriötilanteissa tarvittavien palvelujen saatavuus ja hinnoittelu on sovittu kirjallisesti SeiLab Oy:n laboratorion kanssa (ks. tarkemmin kohta 2.4).

Valion Seinäjoen laboratorio tutkii omien tilojensa utaretulehdusnäytteitä. Näytteet voi lähettää maitoauton mukana tai postitse. SeiLab Oy, Haapaveden toimipiste tutkii myös utaretulehdusnäytteitä. Osuuskunta Maitokolmiolla on yhteistyösopimus utaretulehdusnäytteiden tutkimisesta Movet Oy:n kanssa. Näytteet voi lähettää meijeriauton mukana tai postitse.

Pieneläinten diagnostisia näytteitä eläinlääkärit toimittavat valitsemiinsa laboratorioihin. Perus laboratoriomäärityksiä pystytään tekemään myös vastaanotoilla.

Salmonella- ja muita eläintautinäytteitä toimitetaan joko Ruokavirastoon tai sen hyväksymiin ja nimeämiin laboratorioihin. Salmonellanäytteitä tutkitaan pääsääntöisesti SeiLabin Haapaveden laboratoriossa. Vastustettavien eläintautien kohdalla noudatetaan tarvittaessa aluehallintoviraston ohjeistuksia näytteiden toimittamisesta tutkimuksiin.

3.15.8 Perustason ylittävät palvelut

Erikoiseläinlääkäripalvelut

Yhteistoiminta-alueella ei tällä hetkellä ole erikoistumistutkimusten suorittaneita eläinlääkäreitä palveluksessaan.

Yhteistoiminta-alue ei ole sitoutunut antamaan perustason ylittäviä palveluita, mutta mikäli henkilöresurssit on riittävästi, ja eläinlääkäreillä on ammattiosaamista, sallitaan perustason ylittävien palvelujen tarjoaminen asiakkaille. Myös jatkokoulututtamiseen annetaan resurssien mukaan mahdollisuus.

Remissiomahdollisuus

Erityistason palvelujen ostamisesta ei ole tehty virallisia sopimuksia yhteistoiminta-alueen ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Pieneläinpotilaita on ohjattu tarvittaessa Ylivieskassa ja Nivalassa oleville yksityisille eläinlääkärivastaanotoille ja myös erityiseläinlääkäritason palveluja tarjoaville yksityisille klinikoille (esim. Kokkola, Oulu) tai Yliopistolliseen Eläinsairaalaan Helsinkiin.

3.16 Seuranta, arviointi ja raportointi

3.16.1 Kunnan suunnitelma

Eläinlääkintähuollon suunnitelma hyväksytetään osana ympäristöterveydenhuollon yhteistä valvontasuunnitelmaa ympäristöterveyslautakunnassa. Suunnitelman teossa käytetään pohjana Eläinlääkintähuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa.

Eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutumisen arviointi edelliseltä vuodelta tehdään yhdessä muun valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin kanssa seuraavan vuoden alussa. Vuoden 2025 suunnitelman toteutumista arvioidaan siten vuoden 2026 alussa. Toteutumisen arviointi hyväksytään ympäristöterveyslautakunnassa, minkä jälkeen se toimitetaan aluehallintovirastolle tiedoksi.

Kunta seuraa terveydenhuoltokäyntien ja valvontatehtävien toteutumista myös vuoden aikana ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin suunnitelmien toteuttamiseksi.

Aluehallintoviraston suorittamaa kunnan suunnitelman ja sen toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen kehittämisessä, niiden toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laatimisessa.

3.16.2 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Eläinlääkärit raportoivat eläinlääkinnän suoritteet kolmannesvuosittain. Raporteista koostetusta tilastosta käyvät ilmi kunnittain sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät sekä virka-aikana että päivystysaikana ja viranomaisvalvontakäyntien lukumäärät. Tilastotiedot esitetään valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa ja niitä hyödynnetään toiminnan suunnittelussa.

3.16.3 Muu raportointi

Eläinsuojelutarkastuskertomukset ja päätökset jokainen suoritteiden toteuttaja toimittaa tiedoksi Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle käyttämällä asiointipalvelun verkkolomaketta. Myös tarkastusyryksistä tulee ilmoittaa Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. Syntyneet asiakirjat arkistoidaan Dynasty 10:een arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti. Tämä koskee myös tapaukseen mahdollisesti liittyviä poliisin virka-apupyynnöitä ja esitutkintapyynnöitä.

Suoritteiden toteuttaja raportoi eläinten zoonoosi- ja vapaaehtoisen terveysvalvonnan käynnit aluehallintovirastolle. Valvontaeläinlääkäri toimittaa valvontaohjelmien liittymisasiakirjat aluehallintovirastolle.

Suoritteiden toteuttaja raportoi epäillyt ja todetut eläintaudit voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti sekä arkistoi syntyneet asiakirjat arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti. Eläinterveysviranomaisen raportointivelvollisuudesta on säädetty eläintautilain (76/2021) 22 §:ssä. Eläintaudeista tulee raportoida aluehallintovirastolle. Sellaisista eläintaudeista, joista voi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle, tulee ilmoittaa asianomaiselle hyvinvointialueen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota, raportoidaan ympäristöterveydenhuollon johtajalle. Tarkastuksen suorittaja (praktikko) toimittaa tarkastusta koskevat tiedot suorituksen syntymisen jälkeen ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka huolehtii korvausten maksuunpanosta ja edelleen laskutuksesta. Valvontaeläinlääkäri toimittaa vastaavat tiedot kalenterikuukausittain ympäristöterveydenhuollon johtajalle. Suoritteisiin liittyvät matkakustannukset kirjataan matkalaskujärjestelmään.

Muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym. ovat ympäristöterveydenhuollon johtajan vastuulla.

3.17 Painopistealueet 2025

Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen eläinlääkintähuollossa huomioidaan eläinlääkintähuollon valtakunnallisen valvontaohjelman vuoden 2025 painopistealueet.

Taulukko 4 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin painopisteet Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella vuonna 2025

Valtakunnallinen kehittämisteema	Painopiste 2025	Toimenpiteet 2025
Valmius, varautuminen ja huoltovarmuus	Eläintautivarautumisen kehittäminen	Kunnaneläinlääkäreiden valmiuspakkaukset Koulutuksiin osallistuminen
Vastuullisuus ja kestävyys	Sivutuotteiden jäljitettävyys	Laitosten ja haaskatoimijoiden valvonnassa kiinnitetään huomiota <ul style="list-style-type: none"> - sivutuotteiden jäljitettävyyteen - sivutuotteiden merkintöihin - kaupallisiin asiakirjoihin - toimijan oikeuteen ottaa vastaan kyseisiä sivutuotteita. -
	Turkistarhojen lintuinfluenssan valvonta ja seuranta	Tarkastus- ja näytteenottokäynnit tarvittaessa
Teknologia ja tieto	Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen	Rekisteröintiasiat tarkistetaan kaikkien tilakäyntien yhteydessä <ul style="list-style-type: none"> - Eläintenpitopaikka on rekisteröity kaikkien niiden eläinlajien osalta, joita velvoite koskee - Eläintenpitoilmoitukset on tehty asianmukaisesti

Uuden lainsäädännön toimeenpano	Eläinlääkintähuoltolain toimeenpanoon valmistautuminen	Koulutukseen osallistuminen, ohjeistukseen ja linjauksiin perehtyminen ja käytäntöön soveltamisen ennakointi
Erityiset painopisteet	Siipikarjan salmonellavalvonnan tehostaminen	Valvontatoimet MMMa 316/2021 mukaisesti
	AVI-kohtainen painopiste	PSAVI:n ohjeistuksen mukaisesti

4. ELINTARVIKEVALVONTA

4.1 Elintarvikevalvonnan tavoitteet ja suunnittelu

Elintarviketurvallisuuden valvonnan tavoitteena on suojella kuluttajien terveyttä ja taloudellisia etuja, ja varmistaa elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuus ja elintarvikkeiden hyvä laatu niiden kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa. Lisäksi valvonnalla varmistetaan elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus. Elintarvikelain tarkoituksena on lisäksi edistää lain soveltamisalan osalta elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Toimijat vastaavat itse omasta toiminnastaan ja käsittelemiensä elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien turvallisuudesta. Virallisen valvonnan tehtävä on varmistaa, että lainsäädännön vaatimuksia noudatetaan ja että riskien hallintaan käytetään oikeita ja riittäviä menetelmiä.

Valvonnan perustana ovat EU:n valvonta-asetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625), EU:n elintarvikelainsäädäntö, kansallinen elintarvikelaki (297/2021) ja sen nojalla annetut asetukset sekä Ruokaviraston ohjeet. Valvonnassa noudatetaan hyvän hallinnon periaatteita.

Kunnan tehtävänä on huolehtia elintarvikelain mukaisesta valvonnasta toimialueellaan. Kunnissa ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla valvontatehtävää hoitaa kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin. Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella monijäsenisenä toimielimenä toimii ympäristöterveyslautakunta. Lautakunnalla on oikeus siirtää toimivaltaansa edelleen alaisilleen viranhaltijoille elintarvikelain 27 §:n mukaisesti. Ylivieskan kaupunginhallitus on delegoinut elintarvikelain mukaista toimivaltaa ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille päätöksellään 19.12.2022, § 11. Jatkossa delegointipäätökset käsitellään tarvittaessa ympäristöterveyslautakunnassa.

Elintarvikelain (297/2021) 39 §:n mukaan valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman toteuttamiseksi elintarvikelaissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten laativat vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevat valvontasuunnitelmat. Valvontaviranomaisten tulee huolehtia suunnitelmien yhteensovittamisesta siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit, ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen tervey-

delle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Elintarvikelain 38 §:n mukaan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet. Valvontasuunnitelmat on päivitettävä tarvittaessa. Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella suunnitelmat päivitetään vuosittain.

Elintarvikevalvontasuunnitelmassa on otettu huomioon seuraavat asiat:

- lainsäädännön vaatimukset, valvonnan yleiset periaatteet ja tavoitteet;
- ympäristöterveydenhuollon yhteisen monivuotisen valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteet, teemat ja ohjeet valvontasuunnitelmista;
- elintarvikevalvonnalle yhteisesti asetetut erityiset kehittämisteemat ja niistä johdetut valvonnan painopisteet;
- valvontakohteet, niiden riskiluokitus ja tarkastustiheys;
- muut viralliset toimet, mukaan lukien yritysten ohjaus ja neuvonta;
- mahdollinen ennakoimaton työ, esimerkiksi epäilyyn perustuva valvonta, takaisinvedot, ruokamyrkytysten selvittäminen ynnä muut valvontapyyntö;
- aikaisemmat valvontatulokset, auditointi-, arviointi-, ja asiakaspalaute ja niiden edellyttämät korjaavat toimenpiteet;
- toimintaympäristön ja siinä tapahtuvien muutoksien vaikutus toimintaan
- kunnan omat strategiset tai muut tavoitteet.

4.2 Valvontakohteet

Kunnan valvontaviranomainen ylläpitää rekisteriä valvomistaan alkutuotantopaikoista ja elintarvikehuoneistoista sekä rekisteröidystä elintarvikekontaktimateriaalitoiminnasta elintarvikelain 79 ja 80 §:n mukaisesti.

Kaikki elintarvikevalvonnan kohteet on kirjattu ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään eli Vatiin. Elintarvikevalvonnan valvontakohteiden lukumäärä, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika on esitetty liitteessä 2.

4.3 Valvonnan riskiperusteisuus ja kohteiden tarkastustiheys

Elintarvikevalvonta on riskiperusteista. Valvontakohteiden riskiluokittelussa käytetään pohjana Ruokaviraston uusinta riskiluokitusohjetta (Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen, ohje/versio 1028/04.02.00.01/2022/6 18.1.2023). Elintarvikevalvontaa suunnataan enemmän kohteisiin, joissa on elintarviketurvallisuuteen liittyviä riskejä. Vastaavasti valvontaa voidaan keventää kohteissa, joissa tällaisia riskejä ei ole tai joissa ne ovat vähäisiä tai hallinnassa. Jos elintarvikehuoneistossa on useita eri toimintoja, määräytyy tarkastustiheys pääsääntöisesti riskialtteen toiminnan mukaan.

Valvontatarvetta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan luonne ja laajuus. Toiminnan luonteeseen ja riskialttiuteen vaikuttavat tuotanto-olosuhteet ja tuotteisiin liittyvät vaaratekijät. Toiminnan laajuus vaikuttaa olennaisesti vaaran suuruuteen ja myös to-

teutumisen todennäköisyyteen. Käytännössä elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toiminnan kokonaisriskin arvioinnissa täytyy ottaa huomioon molemmat. Valvontatarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös valvontahistoria eli se, miten toimijat ovat aiemmin noudattaneet lainsäädäntöä ja toimintaansa koskevia määräyksiä ja sääntöjä sekä miten luotettavaa toimijoiden omavalvonta on ollut.

Liitteenä olevaan taulukkoon 2 kirjatut vuosittaisten tarkastusten lukumäärät perustuvat riskinarvioinnin perusteella määritettyyn todelliseen tarpeeseen. Käytännössä taulukon mukaisten tarkastustiheyksien toteuttaminen on haasteellista, koska aiemmilta vuosilta siirtyneet tarkastukset siirtyvät seuraavalle vuodelle, ja osa valvontaresursseista on välttämätöntä suunnata akuuttivalvontaan. Tarkastuksia priorisoidaan niin, että riskialtteinat kohteet tulevat tarkastetuiksi ja akuuttivalvonta hoidetuksi.

4.4 Valvonnan toimeenpano

Elintarvikevalvonta on osa yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon kokonaisuutta. Elintarvikevalvontaviranomaisena toimii ympäristöterveyslautakunta. Valvontaviranomainen on delegoinut toimivaltaansa alaisilleen viranhaltijoille valvontatoimien sujuvan hoitamisen mahdollistamiseksi.

4.4.1 Valvontakohteiden ilmoittaminen, rekisteröinti ja hyväksyminen

Ilmoittaminen

Ilmoitusvelvollisuus koskee elintarvikelain 8 §:n mukaista rekisteröityä alkutuotantoa, 10 §:n mukaista rekisteröityä elintarviketoimintaa ja 13 §:n mukaista rekisteröityä kontaktimateriaalitoimintaa.

Edellä mainittujen toimijoiden on tehtävä ilmoitus toiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Ilmoitus tulee tehdä viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus valvontaviranomaiselle. Toimijoita ohjataan tekemään ilmoitukset ympäristöterveydenhuollon sähköisen ilppa-ilmoituspalvelun kautta. Tieto elintarviketoiminnan rekisteröinnistä tallennetaan Vati-järjestelmään ja toimijalle ilmoitetaan tietojen tallentamisesta sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti.

Alkutuotantopaikan sijaintikunta käsittelee alkutuotantoilmoituksen ja tallentaa tiedot alkutuotannon rekisteröinnistä Vati-järjestelmään. Mikäli kunta saa tiedon elintarvikkeiden alkutuotannosta toiselta viranomaiselta, ilmoitetaan siitä alkutuotannon toimijalle.

Elintarvikehuoneiston sijaintikunta käsittelee elintarviketoimintaa koskevan ilmoituksen. Poikkeuksen muodostavat liikkuvat elintarvikehuoneistot, virtuaalihuoneistot (toi-

mijat, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana) ja elintarvikehuoneistot, jossa pelkästään kuljetetaan tai säilytetään elintarvikkeita yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa. Näiden toimijoiden ilmoitukset käsittelee toimijan kotikunta. Jos toimijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, elintarviketoimintaa koskevan ilmoituksen käsittelee se kunta, jonka alueella elintarviketoiminta aloitetaan.

Kontaktimateriaalialan toimijan on tehtävä ilmoitus toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta kontaktimateriaalitoiminnasta toimipaikan sijaintikunnalle.

Siinä, onko elintarviketoiminta rekisteröitävää vai ei, tukeudutaan Ruokaviraston ohjeeseen 836/04.02.00.01/2022/4, voimaantulopäivä 2.10.2024.

Hyväksyminen

Hyväksymismenettely koskee elintarvikelain 11 §:n mukaisia hyväksytyjä elintarvikehuoneistoja ja 9 §:n mukaista hyväksytyä itujen alkutuotantoa. Hyväksymismenettelyssä noudatetaan Ruokaviraston Elintarvikehuoneisto hyväksyminen -ohjetta 4215/04.02.00.01/2021, voimaantulopäivä 4.2.2022.

Eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevien laitosten on haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Laitoksen hyväksyy kyseisen laitoksen sijaintikunta. Hyväksymismenettely ei koske alkutuotannon toimijoita, jotka harjoittavat elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäistä elintarvikkeiden valmistusta tuottamistaan alkutuotannon tuotteista. Tällaisista elintarvikehuoneistoista on kuitenkin tehtävä ilmoitus rekisteröintiä varten toimivaltaiselle viranomaiselle.

Toimivaltainen valvontaviranomainen tekee päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Viranomaisen voi asettaa päätöksessään ehtoja vaarojen ehkäisemiseksi. Viranomaisen tallentaa tiedot elintarvikehuoneiston hyväksymisestä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään ja ilmoittaa toimijalle tietojen tallentamisesta sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti. Kunta ilmoittaa hyväksymänsä elintarvikehuoneiston Ruokavirastolle, joka antaa elintarvikehuoneistolle hyväksymisnumeron.

Alkutuotannon toimijan, joka harjoittaa itujen alkutuotantoa, on haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Pienimuotoisen toiminnan osalta edellytetään ilmoitusta. Yhteistoiminta-alueella ei tällä hetkellä ole itujen alkutuotantoa harjoittavia toimijoita.

Tiedottaminen

Elintarvikelain 12 §:n mukaan elintarvikealan toimijan on tiedotettava elintarvikkeen myynnistä ja muusta käsittelystä rekisteröidyssä tai hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niiden kuntien valvontaviranomaisille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan. Saapuneet ilmoitukset kirjataan Vati-järjestelmään.

4.4.2 Tarkastukset ja niiden sisältö

Suunnitelmanmukainen viranomaisvalvonta perustuu pitkälti elintarvikealan toimijan omavalvonnan valvontaan. Vastuu toiminnan säädöstenmukaisuudesta on aina toimijalla itsellään. Tarkastuksia tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, kuten valvonta-asetuksen artiklan 9 kohta 4 edellyttää. Valvonnasta voidaan perustellusta syystä, tarpeen vaatiessa ilmoittaa kohteelle etukäteen, mikäli se ei vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista.

Suunnitelmallisessa elintarvikevalvonnassa noudatetaan valtakunnallista Oiva-kriteeristöä ja ohjeita. Ohjeiden tulkinnasta neuvotellaan sisäisesti ja muiden valvontayksiköiden valvojien, ja tarvittaessa aluehallintoviraston kanssa, jotta yksikön linja olisi mahdollisimman yhdenmukainen. Tarkastusten havainnot kirjataan Vatiin ja koostetaan määrämuotoiseen Oiva-raporttiin. Oiva-arviointiasteikko koostuu neljästä erilaisesta hyimiöstä, jotka on nimetty seuraavasti: A – Oivallinen, B – Hyvä, C – Korjattavaa ja D – Huono. Kaikki Oiva-tarkastusohjeiden sisältämät asiat pyritään tarkastamaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Valvottavaksi pyritään valitsemaan asioita, jotka todennäköisimmin voivat vaarantaa elintarviketurvallisuuden tai johtaa kuluttajia harhaan.

Tarkastuksesta ja sen sisällöstä kerrotaan myös tämän suunnitelman yhteisessä osiossa, kohdassa 2.3.2.

Laitokseksi hyväksyttävän elintarvikehuoneiston hyväksymistarkastus

Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittäminen edellyttää tarkastuskäyntiä ennen hyväksymispäätöksen antamista. Tarkastuksella varmistetaan, että tilat ja suunniteltu toiminta laitoksessa täyttävät lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Hyväksymistarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus, josta käy ilmi täyttääkö laitos hyväksymisen edellytykset. Tarkastuskertomukseen kirjataan yksityiskohtaisesti ne asiat, jotka eivät lainsäädännön vaatimuksia täytä.

Ilmoitetun elintarvikehuoneiston ensimmäinen tarkastus

Ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen valvontaviranomainen tekee elintarvikehuoneistoon ensimmäisen tarkastuksen viimeistään 6 kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta. Tarkastusajankohdan päättää kohdetta valvova viranhaltija toiminnan luonteen ja laajuuden perusteella. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista osana ilmoituksen käsittelyä, jolloin kyseessä on samalla neuvonta- ja ohjauskäynti.

Elintarvikehuoneistossa ensimmäisellä tarkastuskäynnillä erityisesti huomioitavia asioita ovat:

- vastaavatko toiminnan luonne ja laajuus ilmoitettua
- onko omavalvontasuunnitelma riittävä elintarvikehuoneistossa harjoitettavan toiminnan luonteeseen sekä laajuuteen nähden
- tilat, tilojen koko ja riittävyys, sijoittelu, rakenteelliset ratkaisut ja kunto sekä huoneiston varustelu
- yleinen siisteys ja toiminnan hygieniat

Tarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen toimintaa valvotaan suunnitelman mukaisin säännöllisin tarkastuksin.

Toiminnassa olevan elintarvikehuoneiston tarkastus

Tarkastuksilla arvioidaan elintarvikelainsäädännön mukaisuutta huomioiden ilmoitetun tai hyväksytyt toiminnan luonne.

Tarkastuksiin valmistaudutaan perehtymällä kohteessa suoritettujen aiempien tarkastusten tarkastuskertomuksiin ja mahdollisten näytteiden tuloksiin sekä perehtymällä kohdetta koskevaan lainsäädäntöön ja tarkastusohjeisiin. Tarkastuksessa tehdään aistinvaraisia havaintoja kohteen tiloista, olosuhteista, toimintatavoista ja omavalvonnasta sekä keskustellaan näistä toimijan kanssa. Tarvittaessa perehdytään toimintaa koskeviin asiakirjoihin, suoritetaan mittauksia ja otetaan näytteitä. Mikäli kohteella on nettisivut ja /tai se markkinoi itseään sosiaalisessa mediassa, voidaan näitä kanavia tarkastella ennen tarkastusta tai sen jälkeen, jos tarvetta ilmenee. Tarkastuksen havainnot pyritään vetämään yhteen tarkastuksen päätteeksi. Toimijalle varataan kohtuullinen aika toimittaa lisäselvityksiä ja asiakirjoja tarkastuksen jälkeen. Tavoitteena on toimittaa tarkastuksesta laadittu tarkastuskertomus toimijalle 10 päivän sisällä tarkastuksesta. Kaikki tarkastukset sisältävät neuvontaa ja opastusta omavalvonnan toteutumisesta ja lainsäädännön vaatimuksista.

Tarkastuksesta laaditaan aina Oiva-tarkastuskertomus ja -raportti Vati-järjestelmässä. Järjestelmä lähettää Oiva-raportin toimijalle sähköpostitse ja se toimittetaan toimijalle myös kirjeitse toimijan niin halutessa. Oiva – raportit julkaistaan valtakunnallisesti Oivahymy.fi – sivustolla.

4.4.3 Hallinnollisten pakkokeinojen käyttö

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään, jos elintarvikealan toimija ei korjaa toimintaansa elintarvikesäännösten mukaiseksi eivätkä neuvot ja kehotukset osoittaudu riittäviksi toimenpiteiksi epäkohtien korjaamiseksi. Pakkokeinoja ovat mm. määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämishukka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella elintarvikelain 55–59 mukainen toimivalta on delegoitu viranhaltijoille. Elintarvikelain 67 § (elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu) mukainen toimivalta on ympäristöterveyslautakunnalla.

Määräysten antamiseen liittyy asianosaisen hallintolain mukainen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia vaativa tilanne ja kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle. Hallinnollisten pakkokeinojen käytössä noudatetaan valvonta-asetusta (625/2017), elintarvikelakia ja hallintolakia (434/2002) sekä Ruokaviraston ohjeistuksia.

4.4.4 Näytteenotto

Hyväksytyille eläinperäisiä elintarvikkeita käsitteleville laitoksille laaditaan vuosittain laitoskohtaiset näytteenottosuunnitelmat. Myös muiden kohteiden osalta voidaan laatia riskiperusteisesti suunnitelma näytteenotosta omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi. Näytteenoton tarkoituksena on varmentaa toiminnanharjoittajan omavalvonnan näytteenoton asianmukaisuutta ja kattavuutta. Mikäli valvontaviranomainen toteaa, että toiminnanharjoittajan omavalvontana suorittama näytteenotto on riittävää ja näytteenoton tulokset hyväksyttäviä, voidaan viranomaisen suorittamasta näytteenotosta luopua.

Valvontasuunnitelman mukainen näytteenotto sisältyy toimijalta perittävään valvonnan vuosimaksuun. Näytteiden tutkimisesta voidaan periä maksu toimijalta. Näytteenottosuunnitelma on taulukossa 5.

Käytettävät laboratoriot on kerrottu valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa.

Taulukko 5 Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma vuodelle 2024

Näyte- tyyppi	Kohderyhmä	Näyte	Näy- te- mää- rä/ kohde/ vuosi	Analyysit
Elintarvike	Maitoalan laitokset	Maitovalmisteet	1–2	<i>Listeria monocytogenes</i>
Elintarvike	Liha-alan laitos	Lihavalmisteet	1–2	<i>Listeria monocytogenes</i>
Elintarvike	Kasvituotteiden valmistus/ jalostus	Sellaisenaan syötävät kasvisjalosteet	1–2	<i>Listeria monocytogenes</i> , <i>Salmonella</i> , <i>E. coli</i>
Puhtaus- näyte	Maito- ja liha- alan laitokset	Tuotantoympäristö	2–10	<i>Listeria monocytogenes</i> , <i>Salmonella</i>
Puhtaus- näyte	Elintarvikehuoneistot	Tuotantoympäristö	1–10	ATP-testi/soluperäiset epäpuhtaudet (otetaan, mikäli yritys ei itse ole ottanut omavalvontanäytteitä)

4.4.5 Valvonnan painopisteet ja projektit vuodelle 2025

Yhteenveto vuoden 2025 painopisteistä ja toimenpiteistä on esitetty taulukossa 6. Valvontayksikön omat painopisteet on merkitty *kursiivilla*.

Taulukko 6 Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2025–2028 elintarvike-turvallisuuden kuntia koskevat toimenpiteet ja yksikön valvonnan painopisteet 2025.

Kehittämisteema	Painopiste	Valvontayksikön toimenpiteet 2025
Valmius, varautuminen ja huoltovarmuus	<i>Erityistilanteiden hallinta ja varautuminen, hyväksytyt: Oiva-rivi 16.5.</i>	<i>Hyväksytyjen ja rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen erityistilanteisiin liittyvien asioiden valvonta soveltuvien osien</i>
	<i>Häiriötilannesuunnittelu</i>	<i>Suunnitelman yhteensovittaminen toimialueen muiden sidosryhmien valmiussuunnitelman kanssa</i>
Vastuullisuus ja kestävyys	<i>Ruokahävikin vähentäminen</i>	<i>Jätelain velvoitteista tiedottaminen</i>
Teknologia ja tieto	Valvojan työkalupakki Hallinnollisen osaamisen vahvistaminen	Osallistutaan valvojan työkalupakkiin ja valvojan käsikirjaan liittyviin koulutuksiin
<i>Oma projekti</i>	<i>Kalaprosjektin (Myymälässä pakattujen kalojen valvonta ja näytteenotto)</i>	<i>Tulosten analysointi ja yhteenveto</i> <i>Viestintä tuloksista</i> <i>Mahdolliset jatkotoimet</i> <i>Vuoden 2026 projektin suunnittelu</i>

5. TERVEYDENSUOJELUVALVONTA

5.1 Johdanto

Terveydensuojelulain (763/1994, muutoksineen) tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lain tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulain kokonaisuudistus on käynnistynyt 25.3.2024, ja lakiuudistus tullaan toteuttamaan vuosina 2024–2027.

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma kattaa vuodet 2025–2028. Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma perustuu terveydensuojelulakiin sekä ympäristöterveydenhuollon yhteiseen valtakunnalliseen valvontaohjelmaan ja siinä

sovittuihin yhteisiin tavoitteisiin. Ohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti sekä turvata ihmisille terveellinen elinympäristö. Kuntien tulee omissa suunnitelmissaan ottaa huomioon valtakunnalliset ohjelmat ja niihin kirjatut tavoitteet. Valtakunnallinen valvontaohjelma sisältää valvontaa suuntaavia painopisteitä, joiden tarkoituksena on kohdistaa valvontaresurssit tehokkaasti. Terveysturvallisuuden painopisteet ohjelmakaudelle 2025–2028 ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen.

Terveysturvallisuuden ohjauksessa tulee ohjelmakaudella 2025–2028 tapahtumaan rakenteellinen muutos. Valvira, aluehallintovirastot ja ELY-keskusten ympäristöä ja luonnonvarojen koskevat lupa- ja valvontatehtävät yhdistetään uuteen valtakunnalliseen lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoon, joka aloittaa toimintansa viimeistään vuonna 2026.

Terveysturvallisuuslain 7 §:n mukaisena kunnan terveysturvallisuusviranomaisena toimii Ylivieskan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella ympäristöterveyslautakunta. Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille on siirretty terveysturvallisuuslain mukaisista toimivaltuuksista lain 13, 15, 18, 20, 20 a, 27, 29–31, 42, 44–46 ja 51.1 § osalta sekä terveysturvallisuusasetuksen (1280/94 muutoksineen) 9, 16 ja 42 § osalta.

Terveysturvallisuusvalvonnan merkittävimpiä sidosryhmiä ja yhteistyötahoja ovat kuntien rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuolto, aluehallintovirasto, terveyden- ja hyvinvoinnin laitos ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Yhteistyötä tehdään myös Pohjois-Pohjanmaan maakunnan muiden ympäristöterveydenhuollon yksiköiden kanssa etenkin häiriötilannevarautumisessa.

5.2 Valvontakohteiden ilmoitus- ja hyväksymismenettely

Terveysturvallisuuslain valvontakohteet ovat joko ilmoituksen- tai luvanvaraisia. Terveysturvallisuuslain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään terveysturvallisuuslain 13 §:ssä. Ilmoitusvelvolliset toimipaikat ja toiminnot on lueteltu terveysturvallisuuslain liitteessä. Ilmoitusvelvollisuuden soveltamisalaa täsmennetään Valviran soveltamisohjeessa Dnro V/11976/2023, 12.5.2023, ja ilmoituksen sisällöstä säädetään tarkemmin terveysturvallisuusasetuksessa 1280/1994. Ilmoitus tulee tehdä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallisesti kunnan terveysturvallisuusviranomaiselle. Myös toiminnan oleellisesta muuttamisesta tai lopettamisesta tulee tehdä ilmoitus. Ilmoituksen käsittely saattaa edellyttää tarkastusta kohteessa.

Terveysturvallisuusviranomaisen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa valvontakohteen tiedot Vati-järjestelmään. Todistuksen antamisen yhteydessä voidaan antaa toiminnanharjoittajalle ohjausta ja neuvontaa.

Terveysturvallisuuslain mukainen ilmoitus on ennen toiminnan aloittamista tehtävä seuraavien toimipaikkojen käyttöön otosta tai toiminnan aloittamisesta:

- majoitustoimintaan tarkoitettu tila
- yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila, sauna, kylpylä, uimahalli, maauimala ja uimaranta
- päiväkotijärjestelmä ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikka sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos tai sen opetuksen järjestämispaikka
- jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö
- solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola
- sellainen muu huoneisto ja laitos sekä sellaiset toiminnot, joista voi aiheutua niiden käyttäjämäärä tai luonne huomioon ottaen terveysturvaa
- kuin edellä mainitut huoneistot ja laitokset sekä sellaiset toiminnot, joista voi aiheutua niiden käyttäjämäärä tai luonne huomioon ottaen terveysturvaa.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös terveydensuojelulain 18 a §:n mukaisia talousvettä toimittavia laitoksia ja talousveden ottoa.

Terveydenhuollon toimintayksiköt eli sairaalat ja terveyskeskukset, joissa on vuodeosasto, lukeutuvat ns. ensisijaisiin tiloihin. Niillä on ilmoitusvelvollisuus vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten. Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnasta säädetään terveydensuojelulain 19 b §:ssä. Riskienhallinnan laatimisen osalta siirtymäaika on vuoteen 2029 saakka. Terveydenhuollon toimintayksiköt eivät muilta osin lukeudu terveydensuojelun valvontakohteisiin.

Terveydensuojeluviranomaisella on mahdollisuus oman harkintansa ja riskinarvioinnin perusteella pyytää ilmoitus terveydensuojelulain liitteen 6 kohdan mukaisesta toiminnasta ja ottaa toiminta suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Tarvittaessa valvonnan piiriin ottamisesta tehdään valituskelpoinen päätös.

Terveydensuojelulain 18 §:n mukaiset talousvettä toimittavat laitokset, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, ovat luvanvaraisia. Niiden on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta. Hyväksymistä on haettava viimeistään kolme kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin laitos on hyväksytty. Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä olennaisesti laajennetaan tai muutetaan taikka veden laadussa tai jakelussa tapahtuu toimitettavan talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

5.3 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Ilmoituksenvaraiset tai hyväksymismenettelyn piiriin kuuluvat kohteet kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Kohdetyypit on lueteltu kohdassa 5.2. Päiväkodeissa ja oppilaitoksissa suoritettavilla tarkastuksilla valvotaan samalla tupak-

kalain mukaisen tupakointikiellon noudattamista. Osa suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksista tehdään yhteistarkastuksena muiden viranomaisten kanssa.

Yhteydenottojen ja terveyshaittaepäilyjen perusteella valvontaa voidaan kohdistaa myös muihin, kuin suunnitelmallisen valvonnan kohteisiin (ks. kappale 5.4).

5.4 Muu kuin suunnitelmallinen valvonta

Terveydensuojeluvalvonnan tehtäviin kuuluu suunnitelmallisen säännöllisen tarkastustoiminnan lisäksi myös muuta valvontaa, terveyshaittoja ehkäisevää viranomaistoimintaa ja muita terveydensuojelutehtäviä. Näitä ovat ilmoitusten ja hakemusten käsittely ja niihin mahdollisesti sisältyvät tarkastukset sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen terveyshaittaepäilyjen käsittely. Lisäksi terveydensuojeluviranomainen antaa viranomais- ja asiantuntijanlausuntoja erilaisista vireillä olevista hankkeista.

Terveyshaittaepäily voi syntyä asiakkaan tai muun viranomaisen yhteydenoton perusteella. Valvontaa voidaan sen perusteella kohdistaa myös kohteisiin, jotka eivät ole säännöllisen, suunnitelmallisen valvonnan piirissä. Tällaisia tarkastuksia ovat asunontarkastukset ja esimerkiksi haitalliseksi koettuun meluun, hajuun tai haittaeläimiin liittyvät tarkastukset. Myös talousvesi- tai uimavesiepidemioiden selvittämiset lukeutuvat suunnitteleemattomaan valvontaan. Suunnitteleemattomat valvontatapaukset ovat usein ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä niiden taustalla on terveyshaittaepäily.

Kotirauhan piirissä tapahtuvaa toimintaa ei voida valvoa suunnitelmallisena valvontana, koska suunnitelmalliseen valvontaan liittyvistä, kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä ei ole säädetty lain tasolla. Tarkastus tai valvontatoimi voidaan tehdä pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa silloin, kun on perusteltu syy epäillä terveydensuojelulakia rikotun tai rikottavan, ja valvontatoimi on välttämätön asian selvittämiseksi (terveydensuojelulaki 46 §, 3. momentti). Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tilat on rajattu kotirauhan piiriin kuuluvan alueen ulkopuolelle. Kotirauhan piiri säädetään rikoslain 24 luvun 11 §:ssä. Kotirauhan suojaamia tiloja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitettut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen.

Terveydensuojeluviranomainen on jäsenenä moniammatillisissa työryhmissä. Näitä ovat valmius- ja yhteistyöryhmä, josta kerrotaan kappaleessa 2.11, hygieniatyöryhmä, josta kerrotaan kappaleessa 2.11.1 sekä rakennusten terveellisyden seurannan vuoksi tarvittaessa perustettavat sisäilmatyöryhmät. Niiden kokoonpanoon kuuluvat lisäksi tavallisesti rakennusvalvonta, kiinteistön omistaja, rakennuksen kunnossapidosta vastaava taho, kouluterveydenhuolto, työsuojelu, työterveys, tilojen käyttäjien edustaja ja opetustoimi. Riskinarviointiin perustuva, suunnitelman mukainen säännöllinen valvonta jatkuu myös mahdollisen terveyshaittaepäilyn käsittelyn ajan.

5.5 Tarkastuksen sisältö

Terveydensuojelulain 45 §:n mukaan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus kyseisen lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tarkastuksia sekä teettää niihin liittyviä tutkimuksia. Ympäristöterveyslautakunta on delegoinut alaisilleen viranhaltijoille toimivallan terveydensuojelulain 44 §:n (tiedonsaantioikeus), 45 §:n (tarkastusoikeus) ja 46 §:n (asunnontarkastus) mukaisten tehtävien suorittamiseen. Asunnontarkastus on mahdollista suorittaa asukkaan tahdon vastaisesti vain silloin, jos viranomaisella on perusteltu syy epäillä välittömiä toimia edellyttävää vakavaa terveyshaittaa. Tarkastukseen vaaditaan tällöin kirjallinen määräys.

Tarkastuksen tarkoituksena on selvittää, esiintyykö kohteessa terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä ja olosuhteita tai aiheutuuko siellä harjoitettavasta toiminnasta terveyshaittaa. Terveydensuojelulaissa terveyshaitalla tarkoitetaan ihmisessä todettavaa sairautta, muuta terveydenhäiriötä tai sellaisen tekijän tai olosuhteen esiintymistä, joka voi vähentää väestön tai yksilön elinympäristön terveellisyyttä.

Veden laatua koskevasta valvonnasta säädetään terveydensuojelulain 20 §:ssä. Valvonnan tavoitteena on selvittää talousveden ja lämpimän käyttöveden laatuvaatimusten täyttymistä. Talousveden ja lämpimän käyttöveden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa käyttökelpoista.

Tarkastukseen valmistautumiseen sisältyvät valvontakohdetta koskevaan lainsäädäntöön ja ohjeisiin sekä valvontakohdetta koskeviin asiakirjoihin, tutkimustuloksiin ja lupaehtoihin perehtyminen. Ennen tarkastusta käydään läpi myös muun muassa mahdolliset valvontakohteelle annetut huomautukset tai määräykset sekä mahdolliset edellisen tarkastuksen jälkeen kirjatut kohdetta koskevat yhteydenotot.

Tarkastukseen sisältyy aistinvarainen tarkastelu ja arviointi sekä mahdollisesti pintaa rikkomattomin menetelmin suoritettavat mittaukset ja näytteenotto jatkotutkimuksia varten. Tarkastuksessa tarkastetaan, onko toiminta siitä tehdyn ilmoituksen tai lupaehtojen mukaista. Terveyshaitan esiintymisen arviointiin sisältyvät muun muassa tilojen, laitteiden ja välineiden kunnan ja puhtauden arviointi, henkilökunnan työskentelytapojen arviointi ja muiden henkilökuntaa koskevien vaatimusten toteutuminen, kuten tarvittavien osaamistodistusten olemassaolo. Kaikki kohteeseen ja sen toimintaan kuuluvat osa-alueet tarkastetaan pääsääntöisesti valvontasuunnitelmaan kuuluvan tarkastuksen yhteydessä, etenkin silloin, jos kohteessa käydään enintään kerran vuodessa. Eri osa-alueiden tarkastukset voidaan tarvittaessa jakaa useammalle tarkastuskerralle. Tarkastuksesta ja sen sisällöstä kerrotaan myös valvontasuunnitelman kappaleessa 2.3.2.

Osa tarkastuksista tehdään tarvittaessa yhteistarkastuksena muiden viranomaisten kanssa, kuten eläinsuojeluviranomaisen, ympäristönsuojeluviranomaisten, rakennusvalvonnan, sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastusviranomaisen kanssa.

Tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia paikan päällä, voidaan tarkastus suorittaa asiakirjatarkastuksena. Osa uusintatarkastuksista voi olla mahdollista suorittaa asiakirjatarkastuksena, samoin kotirauhan piirissä olevan ilmoitusvelvollisen toiminnan tarkastus soveltuvin osin.

Kaikista tarkastuksista, myös asiakirjatarkastuksista, laaditaan tarkastuskertomus. Säännöllisten suunnitelmallisten tarkastusten tarkastuskertomukset laaditaan Vati-järjestelmässä. Asunnontarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus word-pohjalle. Tarkastuskertomukset arkistoidaan Ylivieskan kaupungin sähköiseen arkistointijärjestelmään Dynasty 10.

5.6 Tarkastustiheydet ja tarkastusaika

Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määräytyy kohteen alustava tarkastustiheys. Tämä tarkastustiheys on lähtökohtana kohteille, joille ei vielä ole tehty kohdekohtaista riskinarviointia. Uusien kohteiden mahdollisia terveyshaittoja pyritään arvioimaan ilmoituksen käsittelyn yhteydessä. Kohteessa voidaan tarvittaessa suorittaa tarkastus jo ilmoituksen käsittelyn yhteydessä tai ensimmäinen suunnitelmallinen tarkastus voidaan suorittaa aiemmin, kuin alustava riskiluokka edellyttäisi. Kaikkien valvontakohteiden suunnitelman mukaista tarkastustiheyttä voidaan tarvittaessa lisätä tai vähentää kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella.

Luokkaan 3 kuuluvat kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski). **Luokkaan 2** kuuluvat kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveys- tai viihtyvyyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski). **Luokkaan 1** kuuluvat kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat mm. altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät, altistavan olosuhteen määrittely ja olosuhteen terveysvaikutukset sekä niiden vakavuus ja asian kiireellisyys, altistuksen kesto ja toistuvuus, onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista, toiminnanharjoittajan omavalvonta, asiantuntemus ja resurssit, tilojen kunto, kunnossapito, riittävyys ja soveltuvuus harjoitettavaan toimintaan ja aiemmat valvontatulokset.

Valvontayksikön tavoitteena on toteuttaa kohdekohtainen riskinarviointi ohjelmakauden 2025–2028 aikana niin, että säännöllisen valvonnan tarkastustiheydet perustuvat kohdekohtaiseen riskinarviointiin. Tarkastustiheys on vähintään 0,2 tarkastusta vuodessa eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Terveydensuojeluvalvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheydet 2021–2026 on esitetty liitteessä 3 kohdetyypeittäin luokiteltuna.

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan arvioimiseksi otetaan huomioon tarkastuksen tarkoitus, valmistelu, sisältö sekä pöytäkirjan laatiminen. Matka-ajat eivät kuitenkaan sisälly tarkastukseen käytettävään aikaan.

5.7 Neuvonta ja ohjaus, kehotukset ja pakkokeinojen käyttö

Tarkastuksilla toimijoille annetaan ohjausta ja neuvontaa. Hallinnollisilla pakkokeinoilla tarkoitetaan tässä terveydensuojeluviranomaisen antamia kieltoja ja määräyksiä sekä niiden tehosteeksi annettavaa uhkasakkoa sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkaa. Terveydensuojelulaissa ei ole mainittu kehotusta viranomaisen keinona. Kehotusta voidaan kuitenkin suhteellisuusperiaatteen mukaisesti käyttää haitan tai vaaran poistamiseksi silloin, kun kieltojen ja määräysten antaminen ei ole välttämätöntä. Kehotusta voidaan luonnehtia painokkaaksi neuvoksi. Kehotuksen noudattamiselle asetetaan määräaika. Jos kehotuksen saanut ei ryhdy vaadittuihin toimenpiteisiin annettuun määräaikaan mennessä, viranomainen ryhtyy tarvittaviin viranomaistoimiin epäkohdan korjaamiseksi. Kehotus ei ole viranomaisen tekemä hallintopäätös eikä siihen sisälly muutoksenhaku- tai valitusoikeutta. Tilanteessa, jossa asianosaisen käsitys mahdollisen terveysthaittaa aiheuttavan tekijän tai olosuhteen esiintymisestä eroaa terveydensuojeluviranomaisen tulkinnasta, tarjotaan asianosaiselle mahdollisuus saada muutoksenhakukelpoinen päätös terveysthaittaepäilyasiassa. Kyseeseen voi myös tulla päätös asian käsittelyn lopettamisesta.

Terveydensuojelulain 51 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveysthaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Ympäristöterveyslautakunta on delegoinut terveydensuojelulain 51 §:n mukaisen toimivallan alaisilleen viranhaltijoille. Mikäli terveysthaitta ulottuu laajalle alueelle tai on muutoin erityisen merkityksellinen, voivat Valvira tai aluehallintovirasto toimialueellaan antaa määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveysthaitan poistamiseksi tai sen syntymisen ehkäisemiseksi.

Valvontaviranomainen voi velvoittaa terveydensuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti toimivaa toiminnanharjoittajaa korjaamaan toiminnassa ilmenneet epäkohdat tai laiminlyönnit määräaikaan mennessä. Aluehallintovirasto tai kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tehostaa terveydensuojelulain nojalla antamaansa kieltä tai määräystä uhkasakolla, teettämisuhalla tai keskeyttämisuhalla. Uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa toimivaltaisena viranomaisena on ympäristöterveyslautakunta.

Hallintopäätökset annetaan kirjallisesti ja ne toimitetaan asianosaiselle todisteellisesti. Kehotusten, kieltojen ja määräysten noudattamista valvotaan uusintatarkastuksilla, jotka voivat olla myös asiakirjatarkastuksia. Ks. myös kappale 2.3.2.

5.8 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

5.8.1 Suunnitelmallinen näytteenotto

Suunnitelmallisen valvonnan näytteitä otetaan vuonna 2025 näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytteenottokohteina ovat pääosin talous- ja uimarantavedet. Toimi-alueen talousvettä toimittavien laitosten kanssa on sovittu, että terveysvalvonta toimii talousvesivalvonnan näytteenottajana. Uimahallien allasvesinäytteiden oton suorittavat Seilab-laboratorion sertifioidut näytteenottajat. Uimahallien puhtausnäytteenotot ovat osa toimijoiden omavalvontaa.

Talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista säädetään ns. isojen vesilaitosten osalta sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 1352/2015, ja pienten vesilaitosten laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa 401/2001. Vesilaitos päivittää valvontaohjelmansa vähintään viiden, jatkossa kuuden vuoden välein, tarvittaessa useamminkin, yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa. Valvontaohjelmien päivitys ajoittuu suurimmalla osalla vesilaitoksista vuodelle 2025. Mikäli valvontatutkimusohjelman mukaisesti otetussa talousvesinäytteessä ilmenee laatusuosituksen- tai vaatimusten ylitys, on siitä ilmoitettava terveydensuojeluviranomaiselle. Terveysinsinööri ottaa talousvedestä uusintanäytteen ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

Uima-allasveden laatuvaatimuksista ja näytteenotosta on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa 315/2002. **Uimarantavesien laatuvaatimuksista** ja näytteenotosta säädetään ns. EU-uimarantojen osalta sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa 177/2008 ja pienten yleisten uimarantojen ja muiden uimarantojen osalta sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa 354/2008. Mikäli allas- tai uimarantaveden laatu ei täytä sille asetettuja vaatimuksia, uimavedestä otetaan uusintanäyte terveysinsinöörin toimesta.

Taulukko 7 Terveysnsuojeluvalvonnan näytteenotto vuonna 2025

Valvontasuunnitelman mukainen näytteenotto	Näytemäärä
Talousveden valvontatutkimusohjelman mukaisia näytteitä	n. 60
Uimarantavesinäytteitä (myös talviuintipaikat)	n. 25
Terveydellisten olojen valvonnan yhteydessä (esim. päiväkodit, vanhusten palveluasuminen) puhtausnäytteitä Luminometrillä (ATP-pitoisuus/soluperäiset epäpuhtaudet)	n. 30

5.8.2 Muu näytteenotto ja mittaukset

Terveydensuojeluviranomainen ei pääsääntöisesti itse suorita näytteenottoa osana asuntojen ja muiden oleskelutilojen olosuhdevalvontaa ja terveyshaittaepäilyjen selvittämistä. Mikäli lisätutkimukset tai näytteenotot katsotaan tarpeellisiksi, ohjataan asiakasta hankkimaan palvelu ulkopuoliselta asiantuntijalta, käytännössä kyseiseen toi-

mintaan pätevyityneeltä rakennusterveysasiantuntijalta. Ulkopuolisella asiantuntijalla, joka tekee asunnon ja muun oleskelutilan tutkimuksia ja selvityksiä terveydensuojelulain mukaista viranomaisvalvontaa varten, tulee olla terveydensuojelulain 49 §:n mukainen asiantuntemus ja pätevyys. Mahdolliset tutkittavat näytteet tulee tutkituttaa terveydensuojelulain (763/1994) 49 a §:n mukaisesti Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa.

Terveydensuojeluviranomainen suorittaa tarvittaessa tarkastusten yhteydessä mittauksia. Ylivieskan ympäristöterveydenhuollolla on käytössä seuraavat mittalaitteet: olosuhdemittari (hiilidioksidipitoisuus, lämpötila, suhteellinen kosteus), tallentava olosuhdemittari (3 loggeria), pintakosteudenosoitin, säteilymittari, lämpömittareita ja melumittari.

5.9 Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet

Valvira on laatinut terveydensuojelulain mukaisen valvonnan ohjaamiseksi ja yhtenäistämiseksi valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2025–2028. Terveydensuojelulain valtakunnalliset painopisteet ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen. Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet ja teot vuosille 2025–2028 on esitetty taulukossa 8.

Talousvesivalvonnan alueellisen yhteistyön tavoitteena on saada perustettua aktiivisesti toimivia ja säännöllisesti kokoontuvia yhteistyöryhmiä. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella on toiminnassa talousvesiryhmä, johon kuuluu kunnallisten valvontayksiköiden talousvesivalvontaa suorittavia viranhaltijoita, PSAVI:n ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja sekä ELY-keskuksen vesitalousasiantuntijoita.

Talousvettä toimittavien laitosten riskienhallintasuunnitelmien päivittäminen aloitetaan vuonna 2025 ja sen jälkeen päivitetään niiden valvontatutkimusohjelmat. Riskienhallintasuunnitelmasta säädetään valtioneuvoston asetuksessa talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta ja omavalvonnasta 7/2023.

Terveydensuojelulaki edellyttää laissa ensisijaisiksi luokiteltujen tilojen omistajia huolehtimaan veden laadusta. Tilojen omistajien on arvioitava rakennuksen vesilaitteiston riskit ja korjattava riskinarvioinnissa havaitut puutteet. Asiasta säädetään terveydensuojelulain 19 b §:ssä. Veloitteella ehkäistään legionellabakteerin aiheuttamia sairastumisia. Riskinarviointi ja hallintatoimenpiteet tulee olla tehtynä 12.1.2029 mennessä, mutta Valvira suosittelee aloittamaan riskinarvioinnit mahdollisimman pian. Valvontayksikkö tulee edistämään riskinarvioinnin toteutumista ohjauksen ja neuvonnan keinoin hyvissä ajoin ennen siirtymäajan päättymistä. Toiminnanharjoittajia ohjeistetaan legionellabakteerin torjunnasta. Suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä mitataan talousveden ja lämpimän käyttöveden lämpötiloja.

Viranhaltijat osallistuvat alan koulutuksiin, seminaareihin ja tapahtumiin valvonnan eri osa-alueilla. Viranhaltijoiden osaamistarpeet pyritään tunnistamaan, ja osaamista ke-

hittämään. Verkostoitumista pidetään tärkeänä. Valvontayksikkö tekee yhteistyötä muiden viranomaisten, asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa. Valvontayksikön tavoitteena on varmistaa toimivat yhteydet yhteistoiminta-alueen jäsenkuntien ja hyvinvointialueen kanssa häiriö- ja onnettomuustilanteisiin sekä toimintaympäristön muutoksiin varautumiseksi. Häiriötilannesuunnitelma sovitetaan yhteen yhteistoiminta-alueen jäsenkuntien kanssa. Valvontayksikön sidosryhmäyhteistyötä on kuvattu kappaleissa 2.11, 2.11.1 ja 5.4.

Taulukko 8 Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet 2025–2028 ja valvontayksikön toimenpiteet 2025

Terveydensuojelun valtakunnalliset painopisteet 2025–2028	Esimerkkejä painopisteiden toteutuksesta	Valvontayksikön toimenpiteet 2025
Talousvesivalvonnan uudet sisällöt	<p>Alueellinen yhteistyö</p> <p>Riskienhallintasuunnitelmat</p> <p>Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta</p>	<p>Osallistutaan maakunnan talousvesiryhmän yhteistyöhön</p> <p>Vesilaitosten riskienhallintasuunnitelmien päivittämisen aloittaminen</p> <p>Vesilaitosten valvontatutkimusohjelmien päivittämisen aloittaminen</p> <p>Suunnitellaan ja käynnistetään ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaan liittyvä ohjeistaminen ja tiedottaminen yhteistyössä muiden valvontayksiköiden kanssa</p>
Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa	<p>Toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa</p> <p>Asumisterveysasioissa ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteistyön ja ennakkoinnin edistäminen</p>	<p>Kartoitetaan osaamistarpeet ja osallistutaan tarvittaviin seminaareihin ja koulutuksiin</p>

<p>Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa</p>	<p>Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen.</p> <p>Yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa.</p> <p>Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain</p>	<p>Jatketaan varautumiseen liittyvää sidosryhmäyhteistyötä</p> <p>Sovitetaan häiriötilannesuunnitelma yhteen jäsenkuntien valmiussuunnitelmien kanssa</p> <p>Osallistutaan järjestettäviin valmiusharjoituksiin</p>
--	--	---

6. TUPAKKA- JA NIKOTIINI-VALMISTEIDEN VALVONTA

6.1 Johdanto

Valvira on julkaissut valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman vuosille 2025–2028. Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on laadittu Valviran valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman periaatteiden mukaisesti. Valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena on valvontakäytäntöjen yhtenäistäminen, toiminnanharjoittajien samanarvoisen aseman toteutuminen ja valvontaresurssien suuntaaminen tehokkaasti ja suunnitelmallisesti. Tupakkalakiin on tulossa muutoksia, kun hallituksen esitys tupakkalain muuttamiseksi (HE 38/2024 vp) tulee voimaan ja savuttomat nikotiinituotteet, käytännössä nikotiinipussit, otetaan tupakkalain soveltamisalan piiriin. On myös mahdollista, että EU-tason lainsäädännössä tapahtuu muutoksia ohjelmakaudella 2025–2028. Muutokset tullaan ottamaan huomioon valvontasuunnitelman päivityksissä.

Tupakka- ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden valvonnasta säädetään tupakkalaissa (549/2016 muutoksineen). Tupakkatuotteella tarkoitetaan kulutukseen sopivaa, tupakasta (nicotiana) kokonaan tai osittain koostuvaa tuotetta, kuten savukkeita, suussa käytettäväksi tarkoitettuja tupakkatuotteita ja nikotiinineestettä. Nikotiinineestellä tarkoitetaan nikotiinia sisältävää nestettä, joka on tarkoitettu höyrystettäväksi sähkösavukkeen avulla, ja jolla ei ole lääkkeellistä käyttötarkoitusta.

Nikotiinikorvaushoitovalmisteet, joita käytetään tupakasta vieroittumisen tukena, eivät ole tupakkalain tarkoittamia tuotteita. Niitä valvotaan lääkelain (395/1987 muutoksineen) nojalla ja käsitellään valvontasuunnitelman kappaleessa 6.6. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea on huhtikuussa 2023 arvioinut, ettei kaikkia nikotiinipusseja enää luokitella lääkkeiksi. Nikotiinipusseja on voinut siitä lähtien myydä Suomessa ilman erillistä myyntilupaa. Savuttomat nikotiinituotteet ollaan ottamassa kattavammin tupakkalain piiriin.

6.2 Tupakkalain valvonnan tavoitteet

Tupakkalain (549/2016) tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Tupakkalain mukaiset tehtävät on delegoitu viranhaltijoille tupakkalain 8, 44, 45, 48–50, 79, 82, 86–88 ja 95–97 §:n osalta.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut viimeisen vuosikymmenen aikana useita muutoksia, joiden myötä myös tupakkalakia on muutettu. Keskeisimmät tupakkalakiin tulleet muutokset ovat koskeneet toimijoiden omavalvontavelvollisuuden laajenemista, tupakkatuotteiden kuumentamiseen tarkoitettujen tuotteiden esilläpito-kieltoa, tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kiellon laajenemista, tupakointikieltojen laajenemista mm. uimarannoille (EU-uimarannat) ja leikkikentille, asuntoyhteisöjen tupakointikieltoalueiden selkeyttämistä ja tuotepakkausten ja tuotteiden yhdenmukaisuutta.

Nikotiinipussit ja muut savuttomat nikotiinituotteet on tarkoitus ottaa nykyistä kattavammin tupakkalain piiriin. Tavoitteena on ehkäistä harmaata tuontia ja laitonta kauppaa sekä torjua järjestäytyntä rikollisuutta. Esityksellä tavoitellaan sitä, että suomalaiset, jotka ovat hankkineet laittomien kanavien kautta nuuskaa, siirtyisivät käyttämään laillisesti myytyjä nikotiinipusseja. Tavoitteena on lisäksi ehkäistä nikotiinipussien käyttöä nuorison keskuudessa ja vähentää hengenvaarallisia nikotiinimyrkytyksiä, joita pienille lapsille voi aiheutua, jos nämä pääsevät nielemään tai imeskelemään nikotiinipusseja. Valvontayksikkö osallistuu tupakkalain muutoksiin liittyviin koulutuksiin ja suorittaa uusien säännösten mukaisia valvontatoimia vuonna 2025.

6.3 Tupakkalain valvonnan sisältö

6.3.1 Lupamenettely

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Vähittäismyyntilupa on myyntipaikka- ja luvanhaltijakohtainen. Liikkuvassa liikennevälineessä tapahtuvaan tupakkatuotteiden myyntiin luvan kuitenkin myöntää luvanhakijan kotikunta.

Poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden, tupakan vastikkeiden (esim. nikotiinittomat sähkösavukenesteet, energia- ja yrttinuuska) ja tupakointivälineiden myynti on vapaasti harjoitettavaa elinkeinotoimintaa, joka ei edellytä erillistä lupaa tai ilmoitusta. Tupakan vastikkeita koskee kuitenkin markkinointikielto, esilläpitoikielto, 18-vuoden ikäraja ja myyntitapahtuman valvonnan velvoitteet, joihin voidaan puuttua tupakkalain nojalla.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupa myönnetään kirjallisesta hakemuksesta, jos hakija on esittänyt hyväksyttävät laissa mainitut asiapaperit ja selvitykset. Myyntiluvasta peritään hyväksytyyn taksan mukainen maksu. Lisäksi kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on 44

§:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tupakkalain 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen.

6.3.2 Tupakointikiellon määrääminen asuntoyhteisöön

Tällä hetkellä voimassa olevan tupakkalain mukaan asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemuksessa tarkoitettujen tilojen haltijoita on kuultava ennen hakemuksen tekemistä. Asuntoyhteisön tupakointikieltoa koskevaa sääntelyä on selkeytetty vuoden 2022 tupakkalain uudistuksen yhteydessä. Muutoksen myötä on selkeämpää, että asuntoyhteisö saisi kieltää tupakoinnin kaikissa hallitsemissaan yhteisissä ulkotiloissa, ei vain rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla.

Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Tupakointikielto saadaan määrätä asuinhuoneiston asuintilaan vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä ja asuintilan haltijalle on ennen kiellon määräämistä varattu mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään.

Kunnan on peruutettava määräämänsä tupakointikielto asuntoyhteisön hakemuksesta, jos kiellolle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi ole enää perusteita. Kielto voidaan peruuttaa myös tilan haltijan hakemuksesta, jos asuntoyhteisö ei olennaisesti muuttuneista olosuhteista huolimatta hae kiellon peruuttamista.

6.3.3 Tupakkalain mukaiset tarkastukset

Tupakkalain 8 §:n mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Kunta valvoo alueellaan tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista; tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokiello- ja koskevien säännösten noudattamista sekä tupakointikielloja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain mukaisia tarkastuksia voidaan suorittaa erillisinä tarkastuksina tai muiden tarkastusten yhteydessä. Toimivallasta tupakkalain mukaisten tarkastusten suorittamiseen säädetään tupakkalain 86 §:ssä. Tarkastusten tarkoituksena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan elintarvikevalvonnan yhteydessä voidaan suorittaa myös tupakkalain mukaisten tuotteiden sekä lääkelain perusteella nikotiinikorvausvalmisteiden valvontaa. Tupakkalain mukaisen tupakointikiellon noudattamista valvotaan terveydensuojelulain mukaisten tarkastusten

yhteydessä soveltuvin osin. Näitä kohteita ovat esimerkiksi päiväkodit ja oppilaitokset. Tupakointikiellon noudattamista valvotaan aistinvaraisesti.

Valtakunnallinen tupakkavalvontaohjelma ohjeistaa kohdentamaan valvontakohteiden tarkastukset kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Valvontayksikön tavoitteena on toteuttaa kohdekohtainen riskinarviointi ohjelmakauden 2025–2028 aikana. Riskinarvioinnissa otetaan huomioon valvontahistoria, toimijan omavalvonnan toimivuus ja tupakansavulle altistuvien ihmisten määrä ja heidän kuulumisensa johonkin erityisryhmään (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat). Valvontahistoriassa ilmenevät toistuvat rikkomukset sekä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin voivat nostaa tarkastustiheyttä, samoin myynnin omavalvontaan liittyvät puutteet. Myös muut toimintaympäristössä tunnistetut riskit, kuten oppilaitosten läheisyys, voivat nostaa kohteen tarkastustiheyttä.

Tupakkalain valvontakohteiden lukumäärä, suunnitellut tarkastustiheydet ja tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika on esitetty liitteessä 4.

6.3.4 Muut valvontatoimet

Valvontaa voidaan toteuttaa erilaisin keinoin, kuten toimijoille ja kansalaisille annettavalla ohjauksella, neuvonnalla ja sidosryhmäyhteistyöllä.

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan valvontayksiköiden välistä yhteistyötä on kehitetty perustamalla Teams-alustalle oma ryhmä, johon kuuluvat kaikki tupakkalakia valvovat viranhaltijat. Ryhmässä voidaan keskustella mm. tupakkalain tulkinnoista, jotta voitaisiin tehdä mahdollisimman yhdenmukaista valvontaa. Ryhmä kokoontuu tarvittaessa keskustelemaan tupakkalain mukaisen valvonnan suorittamisesta ja tulkinnoista sekä laatii tarvittaessa yhteisiä tiedotteita esimerkiksi tupakkalain muutoksiin liittyen.

6.3.5 Kiellot, määräykset ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

Kiellot ja määräykset

Tupakkalain 96 §:n mukaan, jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tupakkalain tai sen nojalla annettujen säännösten tai antamansa määräyksen vastaista toimintaa, kunta voi kieltää tällaisen toiminnan tai määrätä toiminnan korjattavaksi tupakkalain mukaiseksi. Ennen määräysten tai kieltojen antamista toiminnanharjoittajalle varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Toimivalta tupakkalain 96 §:n mukaisissa asioissa on delegoitu ympäristöterveyslautakunnan alaisille viranhaltijoille.

Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

Tupakkalain 97 §:n mukaan kunta voi peruuttaa 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan vähintään viikon ja enintään kuuden kuukauden määräajaksi, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka

rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta jatkaa tupakkalain 97 §:n 1. momentissa tarkoitettua lainvastaista toimintaa.

Kunta voi peruuttaa vähittäismyyntiluvan pysyvästi, jos vähittäismyyntiluvan haltija luvan määräaikaisesta peruuttamisesta huolimatta jatkaa tai uudistaa 1 momentissa tarkoitettua lainvastaista toimintaa eikä tekoa ole pidettävä vähäisenä.

Toimivalta tupakkalain 97 §:n mukaisissa asioissa on delegoitu ympäristöterveyslautakunnan alaisille viranhaltijoille

6.4 Valvontakohteet

Tupakkalain suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi tupakointilalliset ravintolat, tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja tupakointivälineiden myyntipaikat ja tupakkatuotteiden tukkumyyntipaikat. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu kohdetyyppejä, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Tällaisia kohdetyyppejä ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat. Päiväkotien ja oppilaitosten tupakointikiellon valvontaa tehdään muun terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä.

6.5 Valvonnan painopisteet

Valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman painopisteet vuosille 2025–2028 koskevat savuttomia nikotiinituotteita tuotevalvonnan näkökulmasta, laittoman kaupan ehkäisyä ja jäljitettävyyttä, etämyyntiä, markkinointia ja ehkäisevää päihdetyötä.

Hallituksen esityksessä tupakkalain muuttamiseksi (HE 38/2024 vp) esitetään savuttoman nikotiinituotteen määritelmän lisäämistä tupakkalakiin. Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että savuttomien nikotiinituotteiden myyntiä valvotaan tupakkalain vaatimalla tavalla huomioiden muun muassa ikärajavaikuttaminen. Savuttomien nikotiinituotteiden pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausmerkinnät.

Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnan -painopiste tarkoittaa käytännössä sitä, että myynnin valvonnan kiinnitetään huomioita siihen, että kaikissa tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausmerkinnöissä on tupakkalain edellyttämä turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyden mahdollistava yksilöllinen tunniste. Myös jäljitettävyyttä koskevien tietojen oikeellisuus jäljitettävyyttä koskevan järjestelmän toissijaisesta tietovarastosta tulisi tarkistaa. Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että pakollisia pakkausmerkintöjä valvotaan laittoman kaupan ehkäisemiseksi.

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasvipöytäisten tuotteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty. Etämyynnin kieltäminen tarkoittaa laajentaa tupakkalain muutosta koskevan hallituksen esityksen mukaisesti koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita. Etämyynnin kiellon tarkoituksena on mm.

vähentää alaikäisten mahdollisuuksia hankkia tupakkalain alaisia tuotteita. Tarkastustoiminnan yhteydessä tarkastetaan, myykö toimija tuotteitaan myös verkkokaupassa.

Tupakkalaissa säädettyjä tuotteita koskee ehdoton markkinointikielto. Markkinointikieltoa koskeva sääntely kattaa kaikki tupakkalaissa tarkoitettut tuotteet sekä kaiken myyninedistämistoiminnan. Etämyynnin valvontaa vastaavasti valvonnassa kiinnitetään huomiota markkinointikieltoa koskevan sääntelyn noudattamiseen paitsi vähittäismyyntipaikoissa, myös myyntipaikkojen mahdollisilla verkko- ja sosiaalisen median sivustoilla ja tileillä.

Ehkäisevän päihdetyön painopisteen tarkoituksena on kehittää tupakkalain valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä niin, että yhteistyön tulokset tukisivat sekä tupakkalain että EPT-lain tavoitteiden toteutumista. Tupakkalain valvova viranomainen voi tuoda yhteistyöhön muun muassa asiantuntemuksensa tupakkalain mukaisesta valvonnasta sekä ajankohtaista tietoa tupakkavalvonnassa esille tulleista asioista ja kehityssuunnauksista. Valvontaviranomainen voi vastaavasti saada päihteiden käytöstä ajankohtaista ja luotettavaa tietoa, jonka pohjalta valvonnan voimavaroja voidaan suunnata tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Ehkäisevä päihdetyön yhteistyötahoja terveysvalvonnan näkökulmasta ovat muun muassa sivistys-, nuoriso- ja liikuntatoimi, hyvinvointialueen ehkäisevä päihdetyö ja esimerkiksi urheiluseurat.

Tupakkavalvonnan valtakunnalliset painopisteet 2025–2028	Valvontayksikön toimenpiteet 2025
Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta	Seurataan tupakkalain uudistuksen etenemistä sekä osallistutaan aiheeseen liittyviin koulutuksiin. Valvotaan tarkastuksilla savuttomien nikotiinituotteiden myyntiä voimassa olevan tupakkalain mukaan.
Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa	Valvotaan tarkastuksilla tupakkatuotteiden pakollisia pakkausmerkintöjä sekä tarkistetaan jäljitettävyyttä koskevien tietojen oikeellisuus jäljitettävyyjärjestelmän toissijaisesta tietovarastosta.
Etämyynti	Valvotaan tarkastusten yhteydessä, että toimija noudattaa tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasvipäristen tuotteiden etämyyntikieltoa.
Markkinointi	Valvotaan tarkastusten yhteydessä markkinointikiellon toteutumista tarkastamalla lisäksi verkko- ja sosiaalisen median sivustoja ja tilejä.
Ehkäisevä päihdetyö	Kontaktoidaan valvontayksikön alueen ehkäisevän päihdehuollon toimijoita Edistetään EPT-yhteistyöryhmän toimintaa

6.6 Nikotiinivalmisteiden valvonta

Nikotiinivalmisteiden myynnistä säädetään lääkelaissa (395/1987) ja sen muutoksessa 22/2006.

Kunnan on myönnettävä kirjallisesta hakemuksesta lupa nikotiinivalmisteiden myyntiin, jos hakijalla on edellytykset säilyttää ja myydä nikotiinivalmisteita lääkelain mukaisesti. Edellytykset on lueteltu lääkelain pykälässä 54 a. Luvanhaltijan on ilmoitettava lupa-hakemuksessa ilmoitettujen tietojen muutoksesta ja myynnin lopettamisesta kunnalle. Kunta ilmoittaa luvan myöntämisestä ja myynnin lopettamisesta Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimealle, joka julkaisee lääketukukauppoja varten verkkosivullaan luettelon niistä myyntipaikoista, joilla on lääkelain 54 a §:ssä tarkoitettu kunnan myöntämä lupa itsehoitoon tarkoitettujen nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiin.

Nikotiinivalmisteita saa myydä apteekeissa sekä tupakkaa myyvissä vähittäiskaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla sekä ravitsemisliikkeissä myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Nikotiinivalmisteita saa myydä ainoastaan 18 vuotta täyttäneille. Myyjän on voitava valvoa ostotilannetta. Myynti automaattisista myyntilaitteista on kielletty.

Lääkelain mukaista nikotiinituotteiden vähittäismyyntiä valvontaa tehdään pääsääntöisesti tupakkalain mukaisen valvonnan kanssa samanaikaisesti. Valvontaa suoritetaan viranomaisen omasta aloitteesta sekä ilmoitusten perusteella nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikoissa. Mikäli tuotteiden varastoinnissa tai myynnissä havaitaan epäkohtia, tulee toiminta kieltää määräajan kuluessa. Jos toimintaa ei ole korjattu määräajassa taikka jos kiellossa mainittua säännösten vastaista menettelyä on jatkettu tai jos se on uudistettu asetetun määräajan jälkeen, voi viranomainen peruuttaa nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan määräajaksi tai kokonaan.

LIITTEET

- 1 Eläinlääkintähuollon suunnitelmallinen valvonta vuodelle 2025
- 1 A Eläinten terveys- ja hyvinvointivalvontasuunnitelma EHO:n resurssikartoitus 2025
- 2 Elintarvikelain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2025
- 3 Terveystieteiden lain valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2025
- 4 Tupakka- ja nikotiinivalvonnan valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys 2025

Keskeistä lainsäädäntöä

Suomen perustuslaki (731/1999)
Hallintolaki (434/2003)
Kuntalaki (410/2015)
Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (304/2003)
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta
Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009)
Laki palvelujen tarjoamisesta (1166/2009)
Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)
Elintarvikelaki (297/2021)
Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikevalvonnasta (315/2021)
Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta (318/2021)
Maa- ja metsätalousministeriön asetus zoonooseista (316/2021)
Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) ja eläinlajikohtaiset asetukset
Eläintautilaki (76/2021)
Eläinterveyssäännöstö (429/2016)
Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)
Laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)
Läkelaki (395/1987)
Laki läkelain muuttamisesta (22/2006), §54a – 54d
Laki maatalouden tukien toimeenpanosta (192/2013)
Sivutuotelaki (517/2015)
Terveystuotelahti (1326/2010)
Terveystuotelahti (763/1994)
Tupakkalaki (549/2016)